

Toerisme en beweegredenen: emigratie en remigratie vanuit Nederland naar Suriname

“Kwaliteit van het leven in Suriname is hoger” (K.P.).

“werken in Suriname voelt als vakantie” (F.U.)

“Elke ochtend als ik wakker word ben ik op vakantie” (N.M.).

“Ik kon kiezen tussen leven in Suriname of geleefd worden in Europa” (G.H.).

Nicole Hooplot

801207362020

Masterscriptie Toerisme, Vrije tijd en Omgeving

SAL-80439

Wageningen Universiteit

Begeleiding: Dr. L.M. van den Berg en Drs. Ir. K.B.M Peters

Tweede examiner: Martijn Duineveld

Wageningen, Augustus 2011

Toerisme en beweegredenen: emigratie en remigratie vanuit Nederland naar Suriname

Nicole Hooplot (801207362020)

Masterscriptie Toerisme, Vrije tijd en Omgeving

SAL-80439

Wageningen Universiteit

Begeleiding: Dr. L.M. van den Berg en Drs. Ir. K.B.M Peters

Tweede examiner: Martijn Duineveld

Wageningen, Augustus 2011

Willekeurige Surinaamse immigrant in Nederland:

Teruggaan of niet teruggaan.

We verwijten het elkaar. Dat we nog niet terug zijn. Steeds meer gefrustreerd raken.

Nee, het is niet de welvaart die ons vasthoudt. De meeste Surinamers, die hier zijn, profiteren niet eens zo erg van die welvaart.

Maar Holland is zekerheid, Suriname onzekerheid. Holland is een baan, een huis, alles, als je er maar hard voor werkt. Sociale voorzieningen. Sommige dingen zijn feiten, sommige dingen zijn excuses. De mogelijkheden die we hier hebben. De mogelijkheid van oriëntatie. Amsterdam is de wereld. In Amsterdam is alles mogelijk. Hip zijn. Bij zijn. Alles is te koop, te zien, te beleven.

Bang zijn. Bang voor de onzekerheid van Suriname. Voor de bekrompenheid. Voor de onvrijheid.

Willekeurige Surinamer in Suriname:

Kom terug. Kom kijken.

Kom kijken hoe erg het is. Hoe fijn het is.

Kom mee-leven. Mee-werken. Mee-zijn. Mee-worden. Mee-veranderen.

Kom ons isolement verbreken. Kom meedoen.

Kom dan.

Kom dan.

Kom!

Thea Doelwijt, Dertien spelen met land – Moetete (1968)

Voorwoord

Dit rapport is het resultaat van maandenlange literatuur onderzoek gevolgd door veldwerk in Suriname. Maar het bleek nog veel meer te zijn. Dit onderzoek naar onder andere remigranten van mijn leeftijdsgroep naar mijn land van herkomst bracht mij in een situatie waarin ik mezelf beter heb leren kennen. Ik ontdekte dat ik eigenlijk ontzettend veel heimwee heb. Tijdens de interviews heb ik steeds stelling geantwoord dat ikzelf niet de behoefte had te remigreren. Dit bleek niet waar te zijn. Terug gekomen in Nederland bleek al gauw dat ik dezelfde drang om terug te keren deelde. Dit bemoeilijkte de analyse van mijn onderzoek, aangezien mijn hele instelling en gevoel veranderd was.

Toch is het mij na veel moeite gelukt dit rapport af te ronden.

Bij deze dus mijn rapport voor Toerisme, Vrije tijd en Omgeving in het kader van mijn afstuderen aan de Wageningen Universiteit, en nog veel meer.

Veel dank gaat ten eerste uit aan alle emigranten en remigranten die bereid waren om met mij hun ervaringen te delen. Ik heb enorm veel aan jullie inzichten en informatie gehad tijdens het interview. Zonder jullie was het niet gelukt!

Daarnaast bedank ik mijn begeleiders Leo van den Berg en Karin Peters voor hun goede begeleiding. Hartelijk bedankt voor jullie geduld en vertrouwen!

Ook wil ik mijn lieve moeder Christine bedanken voor de lieve steun en opvang thuis in Paramaribo. En voor haar steun na mijn vertrek.

Ook gaat er een grote dank uit naar mijn overleden vader, Fulgentius Hooplot. Ook al ben jij er niet meer, toch heb ik jou steun gedurende de moeilijke tijden gevoeld.

Tenslotte bedank ik mijn echtgenoot, Hans, voor zijn steun, liefde en geduld thuis hier in Nederland. Jij weet het nog niet, maar over een aantal jaar gaan wij verhuizen naar Suriname!

Nicole S. Hooplot

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	4
Inhoudsopgave	5
Samenvatting.....	7
1. Inleiding	8
1.1 Probleemverkenning en doel van de studie	8
1.2 de opbouw van dit onderzoek.....	10
2. Achtergrond van het onderzoek: <i>De relatie en migratie tussen Nederland en Suriname van kolonisatie toen naar toerisme en (r)emigratie nu</i>	11
2.1 De relatie en migratie tussen Nederland en Suriname tijdens de kolonisatie.....	11
Surinaamse immigratie naar Nederland.....	12
2.2 Emigratie en remigratie naar Suriname.....	14
...naar Suriname.....	15
2.3 Toerisme naar Suriname.....	20
3. Het theoretisch kader: Concepten en de rationele keuze theorie.....	24
3.1 (r)emigratie, beweegredenen en eerdere toeristische bezoeken.....	24
Veranderingen in sociale context	24
Emigratie en remigratie	26
Eerdere toeristische bezoeken	28
Beweegredenen.....	29
3.2: De rationele keuze theorie	31
4. Onderzoeksmethodiek	33
4.1:Onderzoeksmethode en dataverzameling	33
4.2 De aanpak van het onderzoek	34
4.3 Analyse.....	34
4.4 Een korte beschrijving van de (r)emigranten en hun achtergrond	35
Hoofdstuk 5: Resultaten	39
5.1 Oriëntatie bezoek aan Suriname: “Wil ik hier wel wonen, kan ik hier wel werken?”	39
De eerdere bezoeken aan Suriname	40
5.3 De context waarbinnen de beweegredenen zijn gevormd	43
Vertrek naar Suriname vanwege een baan	43
Liefde voor de medemens en liefde voor de tropen	44
Niet op de plek in Nederland.....	45
Vrije tijd.....	46

De relatie met Suriname.....	46
Familie, vrienden en de liefde	47
5.4 Suriname vs. Nederland.....	48
6. De conclusie.....	52
7. Geleerde lessen en punten van aanbeveling.....	55
Literatuur	57

Samenvatting

In dit onderzoek, waarbij emigratie en remigratie vanuit Nederland naar Suriname centraal staat, heb ik gekeken welke rol eerdere bezoeken aan Suriname hebben gespeeld bij het besluit om deze migratie stap te maken.

Voor deze twee landen die een geschiedenis van drie eeuwen delen is migratie kenmerkend in hun relatie, zij het gewild of ongewild.

Recentelijk wordt ook Suriname gerekend tot een geliefd emigratieland. In dit onderzoek is middels diepte interviews nagegaan in hoeverre de rol van eerdere bezoeken doorslaggevend is geweest in het besluit tot (r)emigratie naar Suriname. de voornaamste beweegredenen die hierin zijn aangegeven zijn: een baan, liefde voor de medemens en liefde voor de tropen, niet op de plek in Nederland, meer vrije tijd, de relatie met Suriname en de aanwezigheid van familie, vrienden en/of een geliefde. Door middel van de overwegingen die de (r)emigranten bij dit besluit betrokken hebben, ook wel de plusje en de minnetjes voor (r)emigratie van Nederland naar Suriname, is (r)emigratie als beste keus voor het individu naar voren gekomen. De doorslaggevende invloed die eerder bezoeken aan Suriname hebben gehad op deze rationele keus, wordt gevormd door een oriëntatie bezoek aan Suriname. Hierbij is zo een bezoek een sociale oefening die de permanente (r)emigratie heeft gefaciliteerd.

1. Inleiding

1.1 Probleemverkenning en doel van de studie

Sinds het bestaan van de mens vindt er migratie plaats. Al eeuwen lang verplaatsen mensen zich van het ene gebied naar het andere. Door migratie van groepen mensen zijn de meeste plekken op deze wereld geleidelijk aan bevolkt geraakt. Hoewel er tussen 40.000 jaar geleden en nu heel veel is veranderd, is het hoofddoel van migratie nog steeds hetzelfde: een beter leven (Ronde, 2008). Of het om economische redenen, gezinshereniging of avontuur gaat, de mens migreert naar een ander gebied, omdat dit iets biedt dat ze zoekt.

In 2004 werd bekend dat Nederland voor het eerst sinds 1954 weer te maken had met een vertrekoverschot; 112.000 ingezetenen verlieten het land en 90.000 mensen emigreerden naar Nederland (Ter Bekke et. al, 2005). In 2006 was het aantal mensen dat emigreerden gestegen naar 132.500 en 'maar' 101.200 mensen verhuisden naar Nederland (van Dalen, Henkens en Nicolaas, 2008). Voor de media werd emigratie een 'hot item'. Hierbij kwam vaak de verslechterde economie en de verloedering van de samenleving als voornaamste emigratie redenen naar voren. Om te kijken of het wel echt zo erg was gesteld met Nederland, heeft het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI), in 2005 een onderzoek gedaan naar mogelijke plannen, motieven en verwachtingen van Nederlanders die willen emigreren. Onder deze emigranten bevinden zich personen die terug gingen naar hun geboorteland [remigranten], personen die voor een bepaalde tijd buiten Nederland willen studeren of werken, en personen die definitief Nederland willen verlaten (Ter Bekke et. al, 2005). Uit dit onderzoek werd geconcludeerd dat van de weinige Nederlanders die het plan hebben te emigreren deze vooral de kwaliteit van de Nederlandse samenleving als motief opgeven. Ze verwachten dat deze in het gastland beter zal zijn. Ook verwachten zij dat de sociale voorzieningen aldaar slechter zullen zijn in Nederland, maar dat de aanwezigheid van vrienden of familie belangrijker is (*ibid.*).

In 2009 werd in het webmagazine van Centraal Bureau voor de Statistiek, CBS, vermeld dat Suriname samen met België, Frankrijk, en Spanje een geliefd emigratieland is onder 30+ emigrerende Nederlanders. Deze groep vindt Nederland te druk en verwacht voorgoed te vertrekken naar voornamelijk een van deze landen (De Graaf, 2009)

Dat Suriname als een van de geliefde emigratie landen genoemd wordt, is nieuw. Voorheen stond Suriname vooral bekend in Nederland als een land waar voornamelijk immigranten vandaan komen. Maar emigratie naar Suriname begint te stijgen, vooral het aantal remigranten naar Suriname neemt toe (SVB, 2007).

Dit onderzoek gaat over emigratie en remigratie vanuit Nederland naar Suriname. Bijzonder is dat deze twee landen een gezamenlijke geschiedenis delen die terug gaat tot de zeventiende eeuw van onze jaartelling. Vele Nederlanders (maar ook bewoners van andere Europese landen) emigreerden in die tijd naar Suriname. Toen het economisch minder goed ging vertrokken de meeste mensen weer. Emigratie vanuit Nederland naar Suriname is dus niet nieuw.

Nu, drie eeuwen later, migreren weer groepen mensen van Nederland naar Suriname. Opmerkelijk is

dat er bij deze groep migranten sprake is van emigranten en remigranten naar Suriname. Het gaat dus tegenwoordig om emigratie van autochtone Nederlanders en remigratie van mensen met een Surinaamse achtergrond. Wat onveranderd blijft is dat mensen vertrekken van Nederland naar Suriname om op de ene plek iets te vinden wat zij op de andere plek niet kunnen vinden. Mensen besluiten dus vanwege allerlei levensomstandigheden van land te veranderen. Er is echter niet veel bekend over de specifieke beweegredenen op individueel niveau. Dit onderzoek wil hier meer inzicht ingeven.

Dit onderzoek gaat ook over de rol dat een toeristisch bezoek aan Suriname speelt in het besluit te vertrekken vanuit Nederland. Door diverse technische ontwikkelingen is het onder andere goedkoper en sneller om Suriname meerdere malen als toerist te bezoeken alvorens het besluit tot emigratie of remigratie naar Suriname. Deze ontwikkelingen, met name ontwikkelingen in transport in relatie tot toerisme, spelen volgens mij een prominente rol in de emigratie en remigratie naar Suriname. Volgens het onderzoek van NIDI heeft bijna 90% van de Nederlanders het land al bezocht waar naar toe zij van plan zijn te emigreren in de toekomst (ter Beke et. al 2005). Onbekend is waarom deze mensen dan besluiten om zich daar te vestigen en welke rol eerdere toeristische bezoeken aan Suriname hebben gespeeld bij het nemen van dit besluit.

Het doel van deze studie is inzicht te krijgen in beweegredenen voor deze emigratie en remigratie en de context waarin deze gevormd zijn. Middels een verkennend kwalitatief onderzoek naar de achtergrond van de belangrijkste individuele beweegredenen probeer ik het belang van een toeristisch bezoek aan Suriname voor de (toekomstige) emigrant en remigrant beter begrijpen. Hiervoor stel ik de volgende hoofdvraag:

In hoeverre is een toeristisch bezoek aan Suriname doorslaggevend voor een individu in het besluit om te (r)emigreren vanuit Nederland?

En de volgende deelvragen:

1. Wat zijn de belangrijkste beweegredenen geweest voor (r)emigratie vanuit Nederland naar Suriname?
2. Hoe zag de sociale context van deze beweegredenen eruit voor het individu?
3. Welke rol hebben toeristische bezoeken aan Suriname gespeeld bij de keuze om te (r)emigreren?

De aanname bij deze hoofdvraag is dat een toeristisch bezoek aan Suriname plaatsvindt voorafgaand aan emigratie of remigratie vanuit Nederland naar Suriname. Ik ga dus onderzoeken of en in hoeverre eerdere toeristische bezoeken een rol spelen als beweegreden voor (r)emigratie.

1.2 de opbouw van dit onderzoek

In dit inleidende hoofdstuk één wordt als eerst de probleemverkenning weergegeven met daarbij het doel van de studie.

In hoofdstuk twee beschrijf ik de achtergrond van het onderzoek. Hier wordt de relatie tussen Suriname en Nederland in het licht van migratie besproken.

In hoofdstuk drie wordt het conceptueel en theoretisch kader neergezet waarbinnen ik mijn onderzoek situeer. Ik bespreek de vier concepten die van belang voor dit onderzoek zijn: de verandering in sociale context, emigratie en remigratie, eerdere toeristische bezoeken en beweegredenen. Verder behandel ik in dit hoofdstuk de rationele keuze theorie die nodig is om duidelijkheid te krijgen over de nog weinig bekende individuele drijfveren achter migratie en de rol die toerisme hier tegenwoordig, vermoedelijk, in speelt.

In hoofdstuk vier wordt de methode en de aanpak van het onderzoek beschreven, namelijk de casestudy methode en ongestructureerde diepte interviews als dataverzamelmethode.

In hoofdstuk vijf geef ik de resultaten van de interviews weer.

Vervolgens kijk ik in hoofdstuk zes kritisch naar mijn onderzoek en de gebruikte onderzoeksmethoden, waarna ik in hoofdstuk zeven eindig met de conclusies. Na het analyseren van de resultaten en het in acht nemen van de discussie punten, heb ik conclusies getrokken waardoor ik antwoord kon geven op de hoofd vraag en de deel vragen.

2. Achtergrond van het onderzoek: *De relatie en migratie tussen Nederland en Suriname van kolonisatie toen naar toerisme en (r)emigratie nu*

“Wie zijn land verlaat met de intentie om niet meer terug te keren heeft niet alleen veel moed verzameld maar ook ergernis¹”.

In dit hoofdstuk wordt eerst emigratie vanuit Nederland in algemene zin beschreven. Vervolgens wordt er vanuit dit macroperspectief dieper ingegaan op de relatie en migratie tussen Suriname en Nederland in de afgelopen eeuwen.

2.1 De relatie en migratie tussen Nederland en Suriname tijdens de kolonisatie

De relatie tussen Nederland en Suriname wordt getypeerd door het fenomeen migratie en gaat van start met de kolonisatie van Suriname door Nederland in 1667. Tijdens deze kolonisatie *“nam de geschiedenis niet zomaar een nieuwe wending, zij begon min of meer opnieuw”* (Oostindie, 1998:23). Hierbij werd de Inheemse bevolking verdrongen naar de binnenlanden en zorgden immigranten voor een gelijkmatige herbewoning van vooral het kustgebied. Deze eerste immigranten waren Europese kolonisten die *“kwamen naar de Nieuwe Wereld in de hoop er fortuinen te verdienen en om hun positie als vooraanstaande natie te bevestigen; overwegingen van ideologische en religieuze aard waren volstrekt ondergeschikt”* (Oostindie, 1998:20).

Vanaf de zeventiende eeuw werden door de kolonisten, Afrikaanse slaven naar Suriname gebracht. Deze Afrikaanse slaven werden te werk gesteld in de plantagelandbouw waar zij uitheemse gewassen teelden zoals koffie, katoen en suiker. *“Tussen 1680 en 1780 groeide het aantal plantages van 200 tot 591 en het aantal slaven van 2800 tot 53.000”* (Koninklijke Bibliotheek, 2007). *“Zo werden in de gronden van Suriname niet alleen miljoenen Hollandse guldens geïnvesteerd, maar tevens talloze Afrikaanse slaven en hun afstammelingen begraven”* (Oostindie, 1998:25). Jaarlijks stierven er op de plantages meer slaven dan er werden geboren en om de slaven bevolking aan te vullen werden er in de zeventiende en achttiende eeuw ruim 500.000² Afrikaanse slaven naar Suriname vervoerd (www.nationaalarchief.nl). Deze Afrikaanse slaven vormden samen met hun nakomelingen de grootste groep bewoners van Suriname.

Toen in 1863 de slavernij was afgeschaft werd duidelijk hoe afhankelijk het succes van de plantagelandbouw was van slavenarbeid. Omdat er een tekort aan arbeiders op de plantages ontstond, werden er contractarbeiders uit Azië naar Suriname gehaald. Tussen

¹ Ter bekke, Van Dalen en Henkens, 2005

² *“Op het totaal van ca 10 miljoen mensen dat in de periode ca. 1500 tot ca. 1850 door Europeanen uit Afrika naar de Amerika’s werd gebracht bedraagt het Nederlandse aandeel ongeveer 5%”* (Koninklijke Bibliotheek, 2007).

1873 en 1916 waren er 34.000 contractarbeiders vanuit het toenmalig Brits –Indië (www.nationaalarchief.nl) en tussen 1890 en 1939 emigreerden in totaal ongeveer 33.000 contractarbeiders vanuit Java naar Suriname (www.suriname.nu) om het werk op de plantages over te nemen. Het gevolg van deze massale (veelal geforceerde) landverhuizingen is tegenwoordig duidelijk te merken aan de bevolkingssamenstelling van Suriname (Tabel 1).

Tabel 1: met etnische herkomst van de bevolking in Suriname in 2004

	Aantal mensen	%
Hindoestanen	135117	27,4
Creolen	87202	17,7
Marrons	72553	14,7
Javanen	71879	14,6
Gemengden	615524	12,5
Andere/overige	31975	6,5
Onbekend	32579	6,6
Totaal	492829	100

Bron: Choenni en Harmsen, 2007

De relatie tussen Nederland en Suriname toen, was opmerkelijk. De plantage eigenaren in Suriname waren op economisch gebied helemaal gericht op het moederland. Suriname mocht namelijk alleen met Nederland handelen: “*Nederlandse handelaren brachten Afrikaanse slaven naar Suriname, Nederlandse schepen vervoerden de tropische producten naar Hollandse markten, Nederlands kapitaal financierde het Surinaamse plantagesysteem*” (Oostindie, 1998:30). Omdat de markten in Nederland ‘open’ waren, moesten de Surinaamse producten concurreren met tropische producten van elders en dit was niet eenvoudig, omdat deze concurrerende koloniën door hun Europese moederlanden werden beschermd (protectionisme). Een andere ‘financiële tegenvaller’ vormde de slechte behandeling van de slaven op de plantages. De overleden arbeidskrachten moesten immers steeds worden bijgevuld en dit kostte een hoop geld (ongeveer 300 Hollandse guldens voor een slaaf). Op den duur werd de Surinaamse plantage economie afhankelijk van kredietverlening wat op lange termijn resulteerde in het instorten van deze plantage economie (Oostindie, 1998) en een sterke daling in het aantal plantages.

Surinaamse immigratie naar Nederland

Na het instorten van de plantage economie in Suriname, vanaf het einde van de 19e eeuw, vormde economische hulp uit het moederland een kleine bron van inkomsten. Aan het begin van de jaren '60 van de vorige eeuw was de economische situatie in Suriname nog verder verslechterd. Hierdoor

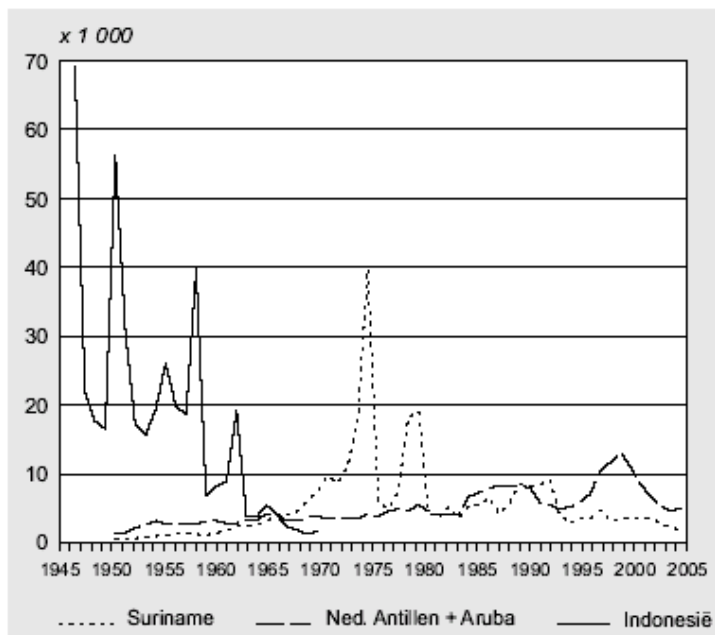
besloten voornamelijk studenten en hoogopgeleide Surinamers zich blijvend te vestigen in Nederland, dat juist een economische bloei beleefde (Nicolaas en Sprangers, 2007).

De pioniers van deze immigratiestroom hebben geleidelijk een toenemende 'kettingmigratie' op gang gebracht. Dit was het gevolg van een toename van positieve berichten vanuit Nederland aan familie en vrienden in Suriname. Door het beeld dat toen ontstond van Nederland - Nederland als 'het beloofde land' -, besloten steeds meer Surinamers zich te voegen bij hun familie en vrienden (Van Amersfoort, 1971 in Nicolaas en Sprangers, 2007). In 1972 hadden ruim 55.000 Surinamers zich in Nederland gevestigd (Van Amersfoort, 1999). De grootste immigratiepiek vond plaats rond 1975, toen Suriname onafhankelijk van Nederland werd. 110.000 Surinamers (zie grafiek 1), bijna een derde van de lokale bevolking, woonde in Nederland. Deze Surinaamse gemeenschap in Nederland, inmiddels toegenomen tot ongeveer 275.000 personen, was bijna even heteroog qua herkomst, als de bevolking van het thuisland.

In de periode voorafgaande aan de onafhankelijkheid, werd een toescheidingsovereenkomst³ opgesteld tussen Suriname en Nederland. Een belangrijke regeling in de overeenkomst is dat Surinamers tot vijf jaar na de onafhankelijkheid recht hadden op de Nederlandse nationaliteit (Nicolaas en Sprangers, 2007). Toen deze overeenkomst ten einde liep kwam er een tweede piek in de migratie van Surinamers naar Nederland. Tegen die tijd hadden bijna 20.000 Surinamers (grafiek 1) zich gevoegd bij hun landgenoten in Nederland. Het gevolg van deze massale migratie is dat er in het jaar 2000, 183.000 eerste generatie Surinamers⁴ in Nederland woonden en 124.000 tweede generatie Surinamers (Schapendonk-Maas, 2000).

³ De Toescheidingsovereenkomst van 1975 is het verdrag dat tussen Nederland en Suriname werd getekend op het moment van onafhankelijkheid. Dit om kwesties die rondom de nationaliteit konden ontstaan te verhelpen (Koninkrijk der Nederlanden, 1975).

⁴ Eerste-generatie Surinamer: Persoon die in Suriname is geboren en van wie ten minste één ouder in Suriname is geboren
Tweedegeneratie Suriname: Persoon die in Nederland is geboren en van wie ten minste één ouder in Suriname is geboren
Bron: www.CBS.nl 2009 - 'Begrippen' Central Bureau voor Statistiek

Grafiek 1: Immigratie vanuit Indonesië, Suriname en de Nederlandse Antillen + Aruba, 1946 – 2006 t.o.v. de Nederlandse bevolking

Bron: Nicolaas en Sprangers, 2007

2.2 Emigratie en remigratie naar Suriname

Emigratie vanuit Nederland is een belangrijk fenomeen in de Nederlandse geschiedenis. Niet alleen tijdens de eerste eeuwen van de koloniale periode trokken Nederlanders naar de koloniën. Ook na de afschaffing van de slavernij vond er emigratie plaats. Door een toename van de bevolking en een te kort aan vruchtbare onbebouwde land, werden Nederlanders in de jaren na de afschaffing van de slavernij, gestimuleerd om te emigreren naar andere werelddelen. Er werd bekend gemaakt dat daar wel voldoende land is dat ook nog vruchtbaar en goedkoop is, de lucht is er gezond. Samen met veel belovende berichten van al geëmigreerde Nederlanders werd er in de laatste helft van de 19^e eeuw een emigratiestroom op gang gebracht en dan vooral naar Noordwestelijk staten in Noord Amerika (Gon Netscher, van der, 1873). *“...de ijverige, vastberadene en sobere landbouwer, die in zijn vaderland niet altoos tot onderhoud van zich en zijn gezin genoeg verdienen, kon in die gezegende landstreken, bij voorbeeld Michigan, Minnesota, Missouri, Californie, zij het ook na vele ontberingen en moeilijkheden in den aanvang, bij moed en volhardende arbeid, altoos een overvloedig bestaan en niet zelden een vroeger ongekende welvaart bereikt...”* (Gon Netscher, van der, 1873:88).

In de jaren vijftig van de vorige eeuw, vertrokken er relatief veel Nederlanders naar zogenaamde traditionele emigratielanden: Australië, Canada, Nieuw-Zeeland, de Verenigde Staten en Zuid-Afrika. Deze emigratie werd vanuit de Nederlandse overheid gestimuleerd en financieel gesteund. Net zoals de gestimuleerde emigratie in de 19^e eeuw, was er nu ook weer sprake van angst voor overbevolking en werkeloosheid. Het bevolkingsaantal in Nederland in 1950 bedroeg tien miljoen

mensen (CBS, maart 2004). Per jaar emigreerden in de jaren vijftig van de vorige eeuw gemiddeld 33.000 Nederlanders naar deze landen, vooral gezinnen met kinderen. Ruim 125.000 Nederlanders vestigden zich in Canada, 100.000 in de Australië, 50.000 in de Verenigde Staten, 30.000 in Zuid-Afrika en 20.000 in Nieuw-Zeeland. Toen in de jaren '60 van de vorige eeuw een tekort aan arbeidskrachten ontstond *“veranderde Nederland van een emigratieland in een immigratieland”* (Nicolaas en Sprangers, 2005:28). Gebleken is dat sinds 1980 de immigratie in Nederland steeds stijgt als de werkloosheid terugloopt, en ook dat *“een stijging van de werkloosheid steeds samengaat met een daling van de immigratie”* (de Beer, 2009).

Tegenwoordig emigreren de meeste in Nederland geboren mensen naar België en Duitsland. De beweegredenen die voor deze emigratie worden gegeven zijn: werk, relatievorming, fiscale motieven en de lagere huizenprijzen in deze landen. De meeste emigranten naar deze twee buurlanden vestigen zich dichtbij de grens om zo toch in contact met Nederland te blijven (Ter bekke, Van Dalen en Henkens, 2005).

Volgens het emigratieonderzoek van de NIDI denkt een potentiële emigrant gemiddeld zes jaar na voor het besluit te nemen om te migreren. Er blijkt ook dat slechts 2% van de Nederlandse bevolking⁵ (van 15 jaar of ouder) zou willen migreren en een tiende deel hiervan serieuze plannen heeft. Tevens blijkt dat de grootste groep potentiële emigranten tussen de 35 en 44 jaar oud is en over het algemeen wat hoger opgeleid is met een relatief hoog inkomen. Emigratie van 60 jarigen en ouder (pensioenmigratie) omvat slechts een kleine fractie van de Nederlandse bevolking. Bij deze emigratieplannen spelen de voordelen en nadelen van Nederland en het emigratie land een grote rol. De voornaamste reden om Nederland te verlaten blijkt uit dit emigratieonderzoek van de NIDI niet de eigen leefsituatie te zijn, maar vooral de kwaliteit van de Nederlandse samenleving; ruimte, natuur, stilte, de bevolkingsdichtheid en de mentaliteit van de Nederlandse bevolking. Dit zijn ook de verwachte voordelen van het gekozen emigratie land. Op het gebied van sociale zekerheden verwacht de potentiële emigrant dat dit slechter dan in Nederland zal zijn. De aanwezigheid van een sociaal netwerk in het land van emigratie komt ook naar voren als mogelijk belangrijk motief bij het nemen van het besluit om permanent te vertrekken (Ter bekke et. al, 2005).

...naar Suriname

Echter, emigratie van Nederlanders naar het buitenland beperkt zich niet tot de bovengenoemde buurlanden.

Volgens een bericht op het rtl4 Nieuws op 26-05-2008 werd vermeld dat elk jaar veel Nederlanders naar Suriname verhuizen. Volgens deze berichtgeving hadden deze remigranten, maar ook steeds vaker autochtone Nederlanders (emigranten) in 2007 voor 15 miljoen Euro aan vastgoed gekocht. *“Ze kunnen hun droomhuis voor een relatief laag tarief verwezenlijken, het is ruim wonen en er zijn geen belastingen”*. De meeste mensen starten een eigen bedrijf en hierbij is vooral de horeca sector

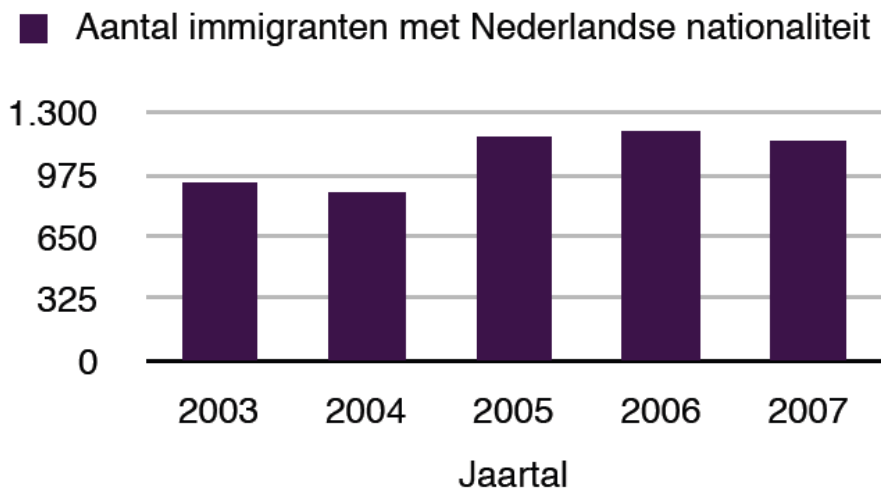
⁵ *“In 2004 bestond de Nederlandse bevolking van 15 jaar of ouder uit 13,2 miljoen ingezetenen, van wie er dus ongeveer 20.000 rondlopen met serieuze emigratieplannen en nog eens 250.000 er over denken in de toekomst naar het buitenland te vertrekken. Ze zijn echter nog niet zeker van hun zaak”* (Ter Bekke, Van Dalen en Henkens, 2005: 26).

populair, “*maar Nederlanders zie je op de meest uiteen lopende plekken*”, bijvoorbeeld een tweedehands boekenwinkeltje zoals je die langs de Amsterdamse grachten kent en een sieraden winkeltje populair onder de ‘niveau riche’. Grote investeringen worden vooral gedaan in de toeristen sector, zoals een oude koffie plantage die door twee Nederlanders voor ruim een half miljoen Euro is omgetoverd tot een vakantie paradijs (rtl4 nieuws 26-05-2008).

Volgens de cijfers van het Algemeen Bureau voor de Statistiek in Suriname (ABS), waren er in 2007 1159 immigranten met de Nederlandse nationaliteit, woonachtig in Suriname (Grafiek 2). Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek in Nederland (CBS), is het aantal emigranten van mensen met de Nederlandse nationaliteit 1368 mensen in 2006 en het jaar daarna⁶ zijn 1346 Nederlanders naar Suriname geëmigreerd (CBS, 2008). De cijfers van het statistiek bureau in Suriname liggen lager dan de Nederlandse cijfers voor emigratie naar Suriname. Dit kan liggen aan de verblijfsstatus dat men in Suriname op geeft. Men is hier niet altijd eerlijk over uit angst voor de kosten die hier aan verbonden zouden kunnen zijn. Verder is volgens het CBS (Nicolaas, 2004) emigratie uit Nederland niet altijd definitief. Bijvoorbeeld van de emigranten die in 1995 naar Suriname vertrokken is ruim 60% na acht jaar weer teruggekeerd naar Nederland. Dit percentage is tegenwoordig wel afgenomen (*ibid*).

Ter Bekke et. al (2005) definiëren een emigrant als iemand, met de Nederlandse nationaliteit, die Nederland verlaat om permanent in het buitenland te gaan wonen en, mogelijk ook, te gaan werken. Deze definitie beschouw ik als een werkbare definitie voor dit onderzoek. Voor remigratie is mijn keus gevallen op de definitie van het CBS. In dit onderzoek beschouw ik remigratie als “het vertrek van personen die, na eerdere vestiging in Nederland vanuit het buitenland, zich weer vestigen in het buitenland” (CBS). In dit onderzoek gaat het wat betreft remigranten dus om Surinaamse immigranten in Nederland, die zich weer vestigen in Suriname.

⁶ De cijfers voor 2007 zijn voorlopig- bron CBS, 2008

Grafiek 2: Aantal immigranten met de Nederlandse nationaliteit woonachtig in Suriname van 2003 tot en met 2007 uit het archief van het ABS

In Nederland, maar ook in Suriname komen er steeds meer organisaties die remigranten en ook emigranten hulp bieden. Voornamelijk aan remigranten wordt er hulp geboden bij het nemen van het remigratiebesluit om naar Suriname terug te gaan. Een belangrijke organisatie die hierbij helpt in Nederland is het Nederlands Migratie Instituut (NMI). Dit is een onafhankelijke organisatie die informatie en begeleiding verschaft aan potentiële remigranten, bijvoorbeeld over de Remigratiewet (Zie Box 1). Andere organisaties zijn bijvoorbeeld de Faru (Fonds Algemene Remigratie Unie), die in samenwerking met de gemeente Spijkenisse, Stichting Humanitas en wooncorporatie Woonbron van plan is ruim 1000 woningen voor remigranten te realiseren in Suriname (Faru, 2009). Een andere organisatie die zich bezighoudt met remigratie en huisvesting in Suriname is Stichting Brasa en zustervereniging Stichting Sekrepatu. Deze bestaat uit een samenwerkingsverband tussen het Ontwikkelingsbedrijf Gemeente Amsterdam, en de Woningcorporaties Stadgenoot, Rochdale en De Key. Het doel is om betere en betaalbare woningen in Suriname te realiseren voor de Surinaamse bevolking, maar ook voor remigranten uit Amsterdam door middel van de zogenaamde 'remigrantenwoning' (zie fig. 1) (Stichting Brasa, 2010).

Figuur 1: remigrantenwoning aangeboden door Stichting Brasa (2010)

Een organisatie niet zo zeer gericht is op remigranten, maar meer op ondernemerschap met een internationale dimensie is InEnt (International Entrepreneurship). Deze organisatie is opgezet in 1996, om individuele migranten-ondernemers te steunen bij de start van zelfstandige bedrijven of het opzetten van joint-ventures met ondernemers in een van de programmalanden, waaronder Suriname. Dit is gedaan op verzoek van de toenmalige Nederlandse minister van Ontwikkelingssamenwerking. Deze organisatie is opgezet door twee adviesbureaus (SEON en Facet BV) en een Nederlandse bank (Triodosbank). Financieel wordt InEnt onder andere gesteund door de Minister van Ontwikkelingssamenwerking, het Ministerie van Buitenlandse zaken, de Europese Unie en de Stichting Hivos (Humanistisch Instituut voor Ontwikkelingssamenwerking) (InEnt, 2010).

Er zijn ook enkele organisaties die zich specifiek met remigratie naar Suriname bezig houden en alleen gesitueerd zijn in Suriname. Één hiervan is Ondersteuningsteam Remigranten Aangelegenheden (OTRA), opgericht in 2005 door remigranten in Suriname voor remigranten vanuit Nederland. Deze organisatie geeft advies *“om remigranten de wegen te wijzen die zij moeten bewandelen en al de problemen die hen mogelijk te wachten staan”* (Dagblad Suriname, maart 2007). Als doel hebben zij *“de wegen voor Surinamers die terug willen keren naar hun eigen land, te egaliseren”* (OTRA, 2010).

BOX 1: Remigratiewet en de remigratievoorzieningen (NMI)

Remigratiewet

In 1985 werd in Nederland de Remigratieregeling 1985 van kracht. Deze regeling werd opgesteld door de overheid om gastarbeiders te helpen om terug te keren naar hun land van herkomst. Via deze regeling werd een terugkeer-subsidie mogelijk gemaakt voor werkloze gastarbeiders vanaf 55 jaar en ouder en voor personen onder de 55 jaar (in 1989 werd de leeftijdseis verlaagd naar 50 jaar). In het begin maakten vele personen gebruik hiervan (circa 10.000 personen/jaar), maar in de tweede helft van de jaren '90 nam de aantrekkelijkheid af, circa 500 personen/jaar maakten toen nog gebruik van deze regeling. Er was een grote vraag naar verbetering van deze regeling. Uiteindelijk kwam er dan op 1 april 2000 een verbeterde remigratie regeling met een stevige verankering in de Nederlandse wetgeving: de Remigratiewet (FORUM, 2005). De Remigratiewet biedt personen die naar het land van herkomst willen remigreren en die tot de doelgroep behoren, faciliteiten om die wens te realiseren. Het land van herkomst is het land waar de remigrant of één van zijn ouders is geboren alsook het land waarvan de remigrant of één van zijn ouders de nationaliteit bezit of bezat.

Doelgroep van de Remigratiewet

Tot de doelgroep behoren in de eerste plaats personen die zelf (of waarvan hun ouders) afkomstig zijn uit Turkije, Marokko, Suriname, Tunesië, Kaapverdië, Servië, Bosnië-Herzegovina, Kroatië, Montenegro, Macedonië (FYROM), Slovenië, Kosovo, China (incl. Hong Kong en Macau), de Molukken, Griekenland, Italië, Portugal of Spanje, en die terug willen keren naar hun land van herkomst. De tweede groep bestaat uit erkende vluchtelingen en asielgerechtigden (en hun kinderen), die willen vertrekken naar hun land van herkomst of naar een ander land naar keuze dat bereid is hen toe te laten.

Voorzieningen van de Remigratiewet: de basis voorziening en de remigratievoorziening

- De basisvoorziening bestaat uit een eenmalige vergoeding voor de reiskosten naar en in het bestemmingsland, het vervoer van bagage naar en in het bestemmingsland; de kosten van levensonderhoud in de eerste twee maanden van hervestiging (de zogenaamde hervestigingskosten). Dit bedrag is gelijk aan twee keer het bedrag van de maandelijkse 45+ uitkering.
- Remigratievoorziening (45+ uitkering) is een maandelijkse 45+ uitkering, die afhankelijk is van de gezinssamenstelling en het levenspeil in het bestemmingsland. Een remigrant die recht heeft op de 45+ uitkering heeft ook recht op de vergoedingen die bij de basisvoorziening horen, behalve op de hervestigingskosten; een ziektefondsverzekering of een tegemoetkoming in de kosten van een zelf af te sluiten ziektekostenverzekering; de mogelijkheid om bij spijt binnen één jaar na remigratie naar Nederland terug te keren; een meerjarenvisum voor (familie)bezoek aan Nederland; een individuele uitkering voor beide partners na verbreking van de relatie; een financiële voorziening voor wezen tot aan hun meerderjarigheid; de partner van de aanvrager kan bij het bezit van de Nederlandse nationaliteit deze behouden;

Meer over de Remigratiewet en de bedragen: www.nmigratie.nl

Sinds 1985 hebben 18.500 mensen gebruik gemaakt van de regeling. Ruim 60% is ouder dan 60 jaar. In het jaar 2008 zijn in totaal 1.011 personen met gebruik van de wet vertrokken waarvan 672 met een maandelijkse uitkering.

Deze organisaties en ook het remigratiebeleid van de Nederlandse overheid is voornamelijk gericht op het bevorderen en ondersteunen van de terugkeer van migranten.

Veel van de in Nederland geïmmigreerde Surinamers en hun nakomelingen kiezen steeds vaker voor deze beweging (terug) naar Suriname. In de volgende paragraaf ga ik dieper in op de geschiedenis die ten grondslag ligt aan de huidige emigratie en remigratie vanuit Nederland naar Suriname.

2.3 Toerisme naar Suriname

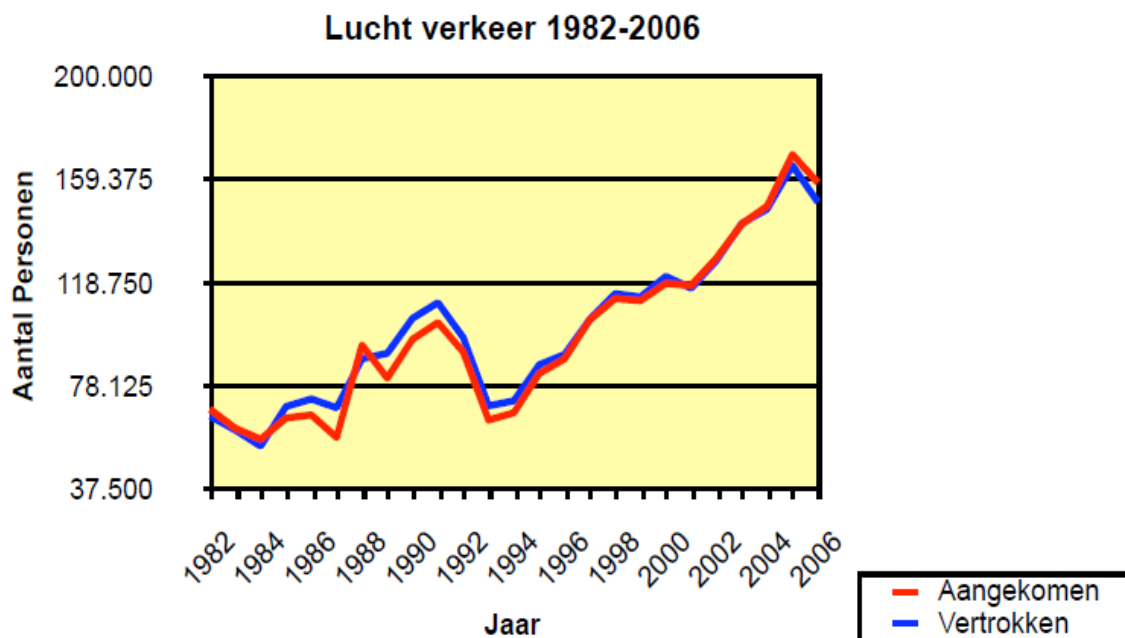
De Republiek Suriname is gelegen aan de noordoostkust van Zuid-Amerika en is 163.820 km² groot. In het oosten grenst Suriname aan Frans-Guyana, in het westen aan Guyana, in het zuiden aan Brazilië en in het noorden aan de Atlantische Oceaan. Stichting Toerisme Suriname (2011) omschrijft Suriname als volgt:

“ Suriname, het kloppend hart van Zuid-Amerika...De diverse bevolkingsgroepen woonachtig in stad en district zijn er door de eeuwen heen, allemaal in geslaagd om hun unieke culturele traditie in stand te houden. In het binnenland leven marrons en inheemsen, nog in stamverband met haar oeroude gebruiken en tradities. De oude plantages herinneren ons aan de Franse, Portugese en Joods-Nederlandse overheersing. Suriname's geschiedenis, een culturele mix, voert u naar alle werelddelen.

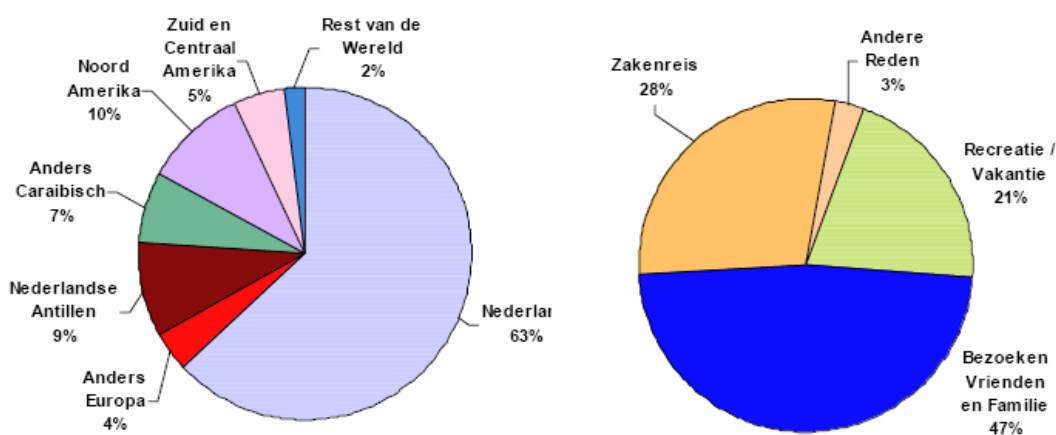
Voor de natuurliefhebbers is ons binnenland met haar meanderende rivieren, uitgestrekte stroomversnellingen en uitgebreide flora en fauna een waar paradijs op aarde. Ons land heeft vele toeristische attracties te bieden waardoor uw bezoek een top belevenis wordt. Wij wensen u een aangenaam verblijf toe in ons 'Switi Sranan' ”

Meer dan door emigratie en remigratie, wordt tegenwoordig de relatie tussen Nederland en Suriname vooral gekenmerkt door een kortdurende vorm van migratie, namelijk toerisme. Door middel van tijdelijke bezoeken aan Suriname voor vakantie of zaken of een combinatie hiervan, vindt een voortdurende migratiestroom plaats tussen deze twee landen.

In de afgelopen jaren is het aantal bezoekers aan Suriname flink gestegen zoals in Grafiek 3 is aangegeven. In 2000 bezochten 100.510 toeristen Suriname en in 2004 was dit aantal gestegen naar 137.808 toeristen. Dit geeft een jaarlijkse gemiddelde groei aan van 8,2% (Republiek Suriname, 2006) In 2004 bijvoorbeeld, zijn ca. 82.000 van deze toeristen afkomstig uit Nederland (De ware Tijd, maart 2006). Meer dan 60% van deze groep was van Surinaamse herkomst. Deze grote aantallen bezoekers uit Nederland vormen voornamelijk 'Bezoekers aan Vrienden en Familie uit Nederland' (Republiek Suriname, 2006), zoals Grafiek 4 weergeeft.

Grafiek 3: Jaarlijks vertrokken en aangekomen aantal personen via luchthaven Zanderij 1982- 2006 Bron: ABS

Grafiek 4. Distributie van toeristen per a) marktgebied en b) doel van bezoek. Bron: Suriname Statistical Survey 2004 (Republiek Suriname, 2006)

De stijging van het aantal toeristen naar Suriname is vooral een gevolg van de verhoging in het aantal vluchten van Amsterdam naar Paramaribo (Republiek Suriname, 2006).

Om deze aantallen bezoekers aan te kunnen, wordt de toerisme sector van Suriname vanuit verschillende overheden gesteund.

Door de Surinaamse overheid - het Ministerie van Transport, Communicatie en Toerisme (TCT). en de Kamer van Koophandel en Fabrieken in Suriname KKF).- was al in 1996 de Stichting Toerisme Suriname (STS), opgericht. Het doel van deze semi-overheidsorganisatie is om middels samenwerking, de toeristische sector van Suriname tot ontwikkeling t ebrengeen zodat deze een wezenlijke bijdrage kan leveren aan de nationale economie (STS, juni, 2010).

Met een groei in het aantal toeristen is ook een groei in het aantal touroperators en reisbureaus te merken. Sinds 1996 zijn zij verenigd in de Vereniging voor Surinaamse Touroperators, VESTOR (EVD ,december 2009). In 2000 waren er nog maar 15 touroperators en 35 reisbureaus in Suriname, terwijl in 2004 het aantal naar 35 touroperators en 44 reisbureaus was gestegen. Samen zorgden zij voor ongeveer 7800 arbeidsplaatsen en zorgden zij in 2004 voor USD 120,9 miljoen aan inkomsten voor de Surinaamse overheid. Dit in de vorm van belastingbijdrage en toeristen uitgaven (Republiek Suriname, 2006).

Op internationaal niveau hebben ook ontwikkelingen plaats gevonden om de toerisme sector van Suriname beter te stimuleren. Zo is er vanuit de EU in totaal 2,4 miljoen euro aan fondsen ingezet voor het opstellen van onder andere nieuwe wetgeving, training en product ontwikkelingsstrategieën ten behoeve van de Surinaamse toerisme sector (EVD, december 2009). Hieruit zijn er verschillende projecten opgezet zoals het 'Suriname Sustainable Tourism Capacity Building Programme'⁷ (Dagblad Suriname, juni 2007).

In april 1999 hebben Suriname, Frans-Guyana, Guyana en de staat Amapá in Brazilië, een samenwerkingsovereenkomst ondertekend. Het doel hiervan is om met behulp van human resources en gezamenlijke productontwikkeling een betere marktpositie en infrastructuur in de toerisme sector te ontwikkelen voor zowel de publieke als de private sector (Republiek Suriname, 2006).

Tussen grote Surinaamse hotels, een grote Surinaamse reisorganisatie en de Travel marketing Company in Amsterdam, (TMC), die verantwoordelijk is voor de sales en marketing in de Benelux, werd er een samenwerkingsverbond opgezet: 'go Suriname TravelGroup'. In 2005 werd dit verbond uitgebreid door zes grote Nederlandse reisorganisaties te betrekken . Het doel van deze nieuwe samenwerking is om een gevarieerder en groter publiek naar Suriname te trekken (Tourpress Holland, januari 2005).

In 2008 opende een Nederlandse zorgverzekeraar, een servicecentrum in Paramaribo voor de 60.000 in Nederland woonachtige, bij hen verzekerde Surinamers, die regelmatig naar Suriname

⁷ Het project 'Suriname Sustainable Tourism Capacity Building Programme' wordt gefinancierd voor 1,5 miljoen Euro vanuit de EU. Middels dit project moet de capaciteit binnen de Surinaamse toerisme sector versterkt worden (Dagblad Suriname, juni 2007).

reizen (Stichting Brasa, 2008). Hiermee wordt ook ingesprongen op de sociale behoeften van Nederlandse toeristen naar Suriname.

Zoals in de vorige paragraaf is toegelicht, wordt Suriname als migratieland steeds populairder. Dit wordt om verschillende redenen door overheden, maar ook door de markt gestimuleerd. Maar zoals we zien wordt ook het toerisme naar Suriname gestimuleerd. Voorafgaand aan deze keuze om te (r)emigreren naar Suriname, hebben migranten meestal één of meerdere bezoeken aan Suriname gebracht, voor kortere of langere tijd. Steeds meer komt het voor dat Nederlanders van Surinaamse afkomst, maar ook autochtone Nederlanders, Suriname bezoeken voor korte of langere vakanties. Hoewel het grootste deel van de bezoekers vrienden en familieleden bezoekt, maken zij ook veelvuldig gebruik van verschillende tours naar bijvoorbeeld de binnenlanden van Suriname. Dit is te zien aan de stijging van het aantal touroperators. De vraag is of deze bezoeken aan Suriname een invloed hebben op het besluit om in Suriname te wonen? De rol die toerisme speelt in overwegingen om te (r)emigreren is weinig onderzocht. In hoofdstuk vijf geef ik hierin meer zicht bij de beschrijving van mijn onderzoeksresultaten.

3. Het theoretisch kader: Concepten en de rationele keuze theorie

Dit onderzoek gaat over migratie (remigranten en emigranten) vanuit Nederland naar Suriname, de sociale context van deze migranten (en veranderingen die hierin plaatsvinden), de rol van toerisme in de keuze om te remigreren of emigreren en de beweegredenen achter (r)emigratie. Om een bijdrage te leveren aan en meer duidelijkheid te krijgen over (r)emigratie en de rol van toerisme hierin werk ik hieronder de belangrijkste concepten uit samen met de rationele keuze theorie uit. Ik heb gekozen voor de rationele keuze theorie voor het analyseren van mijn onderzoek-informatie over de sociale context op individueel niveau en de individuele beweegredenen. Deze theorie bekijkt de handeling van een individu en gaat er van uit dat de individu voor de handeling te plegen eerst zijn beschikbare opties afweegt, zodat hij/haar er beter van wordt. Deze visie past bij de wijze waarop ik naar de wereld kijk: ik ben van mening dat mensen na het afwegen van hun beschikbare opties altijd de keuze maken voor het geen waar zij beter van worden. Daarom heb ik gekozen voor deze theorie waarmee ik mijn onderzoek situeer en mijn onderzoeksbevindingen structureer.

3.1 (r)emigratie, beweegredenen en eerdere toeristische bezoeken

In deze paragraaf beschrijf ik de concepten die in dit onderzoek worden gebruikt. De hoofdconcepten zijn: **emigratie en remigratie** van Nederland naar Suriname; redenen voor deze migratie stap (**beweegredenen**); **veranderingen in sociale context** van de (r)emigrant; en de rol van **eerdere toeristische bezoeken** aan Suriname.

Om de emigratie of remigratie stap en dus de beweegredenen hiervoor beter te begrijpen, kunnen deze beweegredenen niet buiten de sociale context van het individu gezien worden. De rol die toeristische bezoeken spelen binnen de sociale context van het individu en ook de invloed die deze bezoeken hebben gehad op de beweegredenen beschrijf ik in deze paragraaf. De eerdere toeristische bezoeken zijn in dit onderzoek dus het te onderzoeken fenomeen.

In de onderzoeken die ik in het vorige hoofdstuk aanhaalde, miste ik de samenhang tussen eerdere bezoeken, (r)emigratie en veranderingen van sociale context op individueel niveau. De geraadpleegde literatuur over migratiestromen geeft naar mijn mening voldoende inzichten in globale migratie trends maar gaan niet zozeer in op de rationele keuzes hier achter. Deze probeer ik met mijn onderzoek hieraan toe te voegen.

Veranderingen in sociale context

Met de sociale context of sociale omgeving van een individu wordt de cultuur bedoeld waarin hij/zij is opgegroeid, opgeleid en leeft (Barnett en Casper, 2001). Het is opgebouwd uit sociale structuren waar het individu mee in contact is gekomen en staat en uit de manier waarop het individu naar deze structuren heeft leren kijken. Deze sociale structuren zijn factoren en instituties die de kijk op het leven van het individu beïnvloeden; ze geven dus vorm aan zijn/haar sociale context (Earle en Earle, 1999). Dit beïnvloeden kan op verschillende niveaus plaatsvinden. Sociale structuren in de

directe omgeving die vorm geven aan de sociale context van een individu zijn bijvoorbeeld een baan, de kerk als instituut, opleiding en familie. Sociale structuren op landelijk en wereldniveau die al dan niet een invloed (kunnen) hebben op een individu zijn bijvoorbeeld overheidsinstanties, internationale overeenkomsten, bevolkingssamenstelling van een land, religie en cultuur (*ibid.*). Naast deze sociale structuren als onderdeel van de sociale context van een individu, is de manier waarop dat individu naar deze sociale structuren kijkt en zijn/haar interactie hiermee, ook deel van zijn/haar context. Deze manier van kijken naar en interactie met aanwezige sociale structuren (bijvoorbeeld binnen een gemeenschap), wordt al op jonge leeftijd gevormd door bijvoorbeeld educatie, religie, cultuur, familiebanden en sociale klasse (Earle en Earle, 1999). De kijk op en de omgang met sociale structuren, met andere woorden 'de kijk op het leven', wordt van jongs af aan aangeleerd.

Veranderingen in de sociale context van een individu komen tot stand als 'de kijk op het leven' van een individu botst met aanwezige of veranderende sociale structuren (Earle en Earle, 1999). Er vindt dan een verandering plaats in de basisstructuur van een gemeenschap of sociale groep of individu (Giddens, 2001) die niet overeenkomt met het, vaak aangeleerde, heersende beeld. Sociale structuren kunnen veranderen door verschillende factoren (sociale, technologische, economische of politieke) of onder invloed van ontwikkelingen op verschillende niveaus. Een verandering hierin kan op zijn beurt weer een verandering in de sociale context van een individu teweegbrengen. In dit onderzoek ga ik er van uit dat de sociale context van een individu dusdanig is veranderd dat hij/zij besluit om Nederland te verlaten en zich permanent te vestigen in Suriname.

Globale veranderingen in de technologie, economie, op sociaal gebied en op institutioneel niveau, blijven onze sociale context beïnvloeden. Door deze ontwikkelingen is de stroom van goederen, informatie en mensen geëxpandeerd. Op verschillende niveaus werken nationale overheden samen en vormen zich nieuwe boven nationale verbonden zoals de Verenigde Naties (VN) en de Europese Unie (EU). Hierdoor is er bijvoorbeeld ook vrije handel tussen verschillende landen, waardoor wij in de supermarkt kennismaken met producten uit allerlei landen (van Griekse yoghurt tot bananen uit Columbia). Ook is er wereldwijd een expansie te zien in de uitwisseling van informatie over mensen, plaatsen en gebeurtenissen. Veel informatie is middels het World Wide Web voor iedereen met een computer en een internet verbinding beschikbaar geworden. Informatie over alles wat wij ons maar kunnen bedenken, ligt letterlijk binnen enkele seconden voor ons gereed. En als het er niet is, dan kunnen wij het zelf toevoegen. Binnen enkele uren kunnen wij door online een vliegticket te boeken in het verre buitenland zitten. Binnen enkele seconden kunnen wij in contact zijn met vrienden en familie overal op de wereld met behulp van programma's als Skype en Microsoft Messenger of via sociale netwerk pagina's zoals Twitter of Facebook. En tenslotte, het niveau waarop de aanslagen in Madrid, London en de Verenigde Staten miljoenen mensen wereldwijd raakte, zou in de negentiende eeuw minder indruk hebben gemaakt, omdat toen de informatie en communicatie technologie, niet zo ver ontwikkeld was.

Met al deze ontwikkelingen in het bijzonder in de laatste decennia van de afgelopen eeuw, komen er weer nieuwe ontwikkelingen op gang die de sociale structuur wereldwijd veranderen. Zo hebben

ontwikkelingen in de luchtvaart aan het einde van de vorige eeuw een transnationale beweging van mensen op gang gebracht. Dagelijks bewegen duizenden mensen over nationale grenzen. Zo gaan Nederlanders, volgens het CBS (oktober 2009), steeds vaker en verder op vakantie: *“Tussen 2002 en 2008 steeg het aantal buitenlandse vakanties van Nederlanders van 16,8 miljoen naar 18,5 miljoen”*. Met het vliegtuig op vakantie is voor velen een deel van hun sociale context geworden. Individuele vakantiemogelijkheden zijn verbreed en niet alleen maar beschikbaar voor een elite. Als gevolg hiervan beleeft ook de toerisme sector een expansie. Dit is te merken aan de duidelijke aanwezigheid van toeristen, de verscheidene horeca aangelegenheden die gespecialiseerd zijn op deze bezoekers, en verschillende educatie mogelijkheden die gerelateerd zijn aan toerisme.

Er heeft een reorganisatie van tijd en ruimte plaatsgevonden, waardoor wij de wereld veel dichterbij kunnen ervaren. De ervaring van tijd en afstand is veranderd en dit zou ook de keuze voor (r)emigratie kunnen beïnvloeden. Migratie naar Suriname kan door deze ontwikkelingen als minder ingrijpend ervaren worden als voorheen. Nu is immers het contact met vrienden en familie in Nederland eenvoudig te onderhouden. Individuele beweegredenen staan niet los van globale invloeden, maar kunnen er door worden beïnvloed. Het is daarom nodig om een beeld te krijgen van de sociale context van het individu om zo de stap tot emigreren of remigreren beter te kunnen begrijpen.

Kortom, de sociale context van de (r)emigrant is het geheel van de factoren, instituties en personen waar het individu mee interacteert of dat in het verleden deed, en die via deze interactie het gedrag en de manier waarop het individu naar het leven kijkt, hebben beïnvloed. Interessant voor dit onderzoek is de sociale context van de (r)emigrant waarbinnen de (r)emigratie vorm heeft gekregen en is beïnvloed. Hierdoor worden de beweegredenen beter in beeld gebracht. In paragraaf 4.4 waar ik een korte introductie geef van de (r)emigranten, wordt een stuk van hun achtergrond weergegeven. In paragraaf 5.2 bekijk ik of eerdere toeristische bezoeken passen binnen deze sociale context en daarbij een invloed hebben gehad op het vormen van de beweegredenen. De invloed op de vorming van de beweegredenen beschrijf ik verder in paragraaf 5.3.

Emigratie en remigratie

Zoals in het vorige hoofdstuk aangegeven zie ik emigratie als het vertrek van personen een land, in dit geval Nederland, om permanent in het buitenland te gaan wonen en te gaan werken. Remigratie is in dezelfde lijn het vertrek van personen die, na eerdere vestiging in Nederland vanuit het buitenland, zich weer vestigen in het buitenland. Hierbij kijk ik naar individuen met de Nederlandse nationaliteit die over de grenzen van een of meerdere landen migreren en hierbij hun nationaliteit behouden.

Onder invloed van wereldwijde veranderingen op technologisch, economisch, sociaal en institutioneel gebied, heeft een verandering plaatsgevonden in de manier waarop er naar migratie gekeken wordt. Voorheen ging het vooral om arbeidsmigranten die naar West-Europa en de VS trokken. Tegenwoordig zijn de motivaties niet alleen economisch en zijn er ook andere vormen van migratie ontstaan zoals pensioen migratie, studentenmigratie en kennis migratie (King, 2002).

Eerdere studies naar migratie, waarbij het om arbeidsmigratie ging, hebben gesuggereerd dat alle migranten arm en onopgeleid zijn (Ravenstein, 1885, 1889; Sjaastad, 1962; Lee, 1966; Harris en Todaro, 1970; White en Woods, 1980 in King, 2002). Deze veronderstelling over migranten leidt tot een verkeerd generaliseren van de migrant. Bijvoorbeeld dat de migrant per definitie iemand is die *“arm, onworteld, marginaal en wanhopig is”* of dat alle migranten uit een bepaald land onopgeleid en daarom sociaal minderwaardig zijn in vergelijking tot inwoners van het gastland. Deze studies werden vooral verricht vanuit een gevoel dat de rijke staat migratie vanuit arme landen moest beperken of controleren (King, 2002).

In het geval van de emigranten uit Suriname in de jaren rond de onafhankelijkheid, zien wij dat dit niet het geval is. De emigranten waren opgeleid en hadden genoeg geld om de reis te betalen. Tegelijkertijd is het interessant dat de individuen naar Suriname verhuizen, een land dat economisch minder sterk is in vergelijking tot Nederland.

Mijn focus is te onderzoeken naar de beweegredenen die individuen tot de daad van het emigreren en remigreren naar Suriname heeft aangezet. En tevens of hierbij eerdere bezoeken aan Suriname ook van belang waren bij de besluitvorming. Verder bekijk ik de deze stap om te migreren niet als een eenmalige gebeurtenis, maar als een proces dat alle aspecten van het leven van het individu beïnvloed. Hoewel deze ook een invloed kan hebben op de gemeenschappen (en individuen) in beide landen (immigratie- en emigratieland), beperk ik mij tot de aspecten van het leven van de migrant zelf.

Remigranten zouden gezien kunnen worden als tijdelijke migranten. Zij keren immers terug naar hun land van herkomst, in dit geval Suriname. Permanente migranten zijn die migranten die tot het einde van hun leven in Nederland blijven. Zij zitten in een tweestrijd. De migranten hebben namelijk de wens om terug te keren naar hun geboorte land maar omdat ze al zo lang in Nederland verblijven hebben zij ook de wens om in het gastland te verblijven (Anwar, 1979 in King, 2002). Een andere motivatie voor hun permanent verblijf kan zijn dat ‘het migrant zijn’ als permanente gedachten gang is aangenomen (Chambers, 1994 in King, 2002). Met andere woorden, dit is wie zij zijn, het migrant zijn is een onderdeel van hun identiteit die zij hebben gevormd. Als onderdeel van hun sociale context zijn dan andere migranten uit het zelfde land met wie zij een gemeenschap vormen. Een zogenaamde gemeenschap van bijvoorbeeld ‘migranten uit Suriname. Zij hebben in Nederland bijvoorbeeld stichtingen, zoals Stichting Stanvaste (2011). Zij organiseren allerlei sociale activiteiten, waaronder Surinaams-culturele activiteiten en zij hebben een radio station die overwegend Surinaamse programma’s uitzendt (Radio Stanvaste, 2011). Verder zijn er kroegjes en clubhuizen die vooral door mensen van Surinaamse afkomst bezocht worden. Er zijn winkels en restaurants, vooral in de randsteden, waar er Surinaams eten verkocht wordt. Een wandeling langs de West-Kruiskade in het centrum van Rotterdam is een goed voorbeeld hiervan. Hier komt men allerlei typisch Surinaamse producten tegen: van Surinaamse groenten en fanodu-sani⁸ tot en met sieraden gemaakt van Surinaams goud. Deze migranten bewegen zich dus tussen twee sociale en culturele gemeenschappen; de Surinaamse en de Nederlandse. Dit wekt het gevoel op dat zij (niet)

⁸ Fanodu-sani- letterlijk vertaald is dit ‘benodigde dingen’. Dit verwijst naar allerlei gebruiksvoorwerpen die men toepast binnen het in praktijk brengen van de Winti-religie (www.getyours-it.nl)

in Nederland zijn en (niet) in Suriname.

Verder kan het ook zo zijn dat het Suriname dat zij kennen zich af speelt in een andere tijd. Dit geldt dan voor migranten die al enkele tientallen jaren in Nederland wonen. Het Suriname waaruit zij toentertijd vertrokken, bestaat niet meer. Hun beeld van Suriname als thuisland is een verouderd en niet bestaand Suriname. Deze permanente migranten kunnen dus nooit terug naar het Suriname zoals ze die kennen van toen zij er nog woonden. Dit Suriname zit nog alleen in de herinnering. Middels nostalgie wordt dit beeld van Suriname nog in stand gehouden, maar kan nooit reëel worden vanwege de grote veranderingen die gedurende de jaren hebben plaatsgevonden.

Een groep die volgens de Surinaamse wet onder remigranten vallen, maar niet geboren of getogen zijn in Suriname, zijn de tweede generatie migranten die besluiten om naar Suriname te verhuizen. Volgens de definitie van het CBS vallen zij niet onder remigranten aangezien het bij hen niet gaat om *“het vertrek van personen die, na eerdere vestiging in Nederland vanuit het buitenland, zich weer vestigen in het buitenland”*. Omdat deze groep nooit echt zelf gemigreerd is, is de benaming ‘tweede generatie migrant’ misleidend. Deze groep is immers geboren en getogen in Nederland, het gastland van hun ouders (King en Christou, 2008). Deze vorm van migratie wordt ook wel *‘counter-diasporic migration’* (Ibid.) genoemd en is een weinig onderzocht fenomeen. Bij het onderzoeken van de ‘terugkeer’ van deze groep individuen is de familie context van belang. Vertrekken zij samen met hun ouders uit Nederland, vertrekken zij met hun partner/gezin of doen zij dit alleen? Gaan zij naar hun partner/gezin toe? Zijn hun ouders eerder gemigreerd naar Suriname? Als deze emigranten onafhankelijk van hun ouders naar Suriname vertrekken, deze blijven dus in Nederland, dan wordt dit gezien als het opofferen van hun familie banden om in het ‘thuis land’ te zijn (ibid.). Ook al is deze tweede generatie geboren en getogen in Nederland, ik zal deze groep wel remigranten noemen, omdat zij naar het land van herkomst van hun ouders migreren.

Remigratie van deze tweede generatie is niet zo vanzelfsprekend. Door de aanwezigheid van migranten gemeenschappen, waarin vele elementen van de cultuur van het ‘thuisland’ in voorkomen, kan er toe leiden dat deze individuen geen behoefte hebben om het geboorte land van hun ouders te bezoeken (Vickerman, 2002 in King en Christou 2008). Verder bestaan de beelden die deze generatie heeft van de cultuur en gewoontes van dit land uit herinneringen en verhalen die hun ouders aan hen hebben overgedragen (King en Christou, 2008).

Eerdere toeristische bezoeken

Het grootste deel van de bezoekers aan Suriname geven aan dat zij familie en vrienden in het land opzoeken. Bij aankomst op de Johan Adolf Pengel International Airport van Suriname, in de volksmond Zanderij, is het gebruikelijk dat internationale bezoekers aangeven wat hun doel van bezoeken is (Bezoeken aan vrienden en familie; zakenreis; recreatie/vakantie; andere reden. Zie ook Grafiek 4 van het vorige hoofdstuk).

Echter, het bezoeken van familie en vrienden als grootste groep, zegt niet veel over de bezigheden van deze toeristen. Het zegt ook niets over de herkomst van deze toeristen. Het enige dat wij hieruit kunnen halen, is dat deze persoon vrienden en of familie heeft wonen in Suriname. En uitgaande van

de historische en huidige band tussen Suriname en Nederland kan het gaan om een toerist met Surinaamse afkomst of niet.

Om erachter te komen of zo een bezoek aan Suriname heeft bijgedragen aan de keuze voor emigratie of remigratie, is het belangrijk te weten wat dit bezoek inhoud. Ging het om het bijwonen van een begrafenis, de verzorging van een zieke of het doorbrengen van een stage periode, of ging het om vakantie tijd? Wordt het bezoeken van familie leden en vrienden als een ontspanning en recreatie ervaren of is dit vooral een verplichting? Werd het bezoek ervaren als een 'fijne tijd' en wat heeft hier dan aan meegedragen? Al deze vragen dragen bij aan de vormgeving van het concept 'eerdere toeristische bezoek'.

Eerdere toeristische bezoeken zijn periodieke, maar tijdelijke bezoeken door leden van diaspora gemeenschappen aan hun oorspronkelijke plaats van herkomst (Duval, 2010). Deze conceptualisatie biedt een manier, om het belang van reizen naar specifieke plaatsen die van sociaal belang zijn, te begrijpen. De nadruk ligt hier op het belang van de relatie tussen de terugkerende bezoeker, die deel is van een diaspora gemeenschap in bijvoorbeeld Nederland en de gastgemeenschap (in Suriname). (*ibid.*).

Theoretisch gezien is er een link tussen terugkeer in de vorm van bezoeken en het werkelijk verhuizen. Het bezoek wordt namelijk gezien als een oefening die eventuele terugkeer faciliteert. Periodieke, tijdelijke bezoeken, gemaakt door leden van migranten gemeenschappen naar hun thuisland of een andere locatie waar significante sociale verbonden bestaan, worden gezien als een specifieke sociale oefening die migranten de kans geeft om meerdere, toch sociaal betekenisvolle, identiteiten te onderhouden in hun huidige woonplek en in hun land van herkomst. Door middel van deze bezoeken kunnen migranten een band behouden met hun land van herkomst en kunnen deze ook bijdragen aan hun sociale re-integratie, indien zij besluiten om permanent terug te keren (Duval, 2004). Bezoeken aan het ouderlijk geboorteland door tweede generatie remigranten hebben meestal als reden vakantie, het bezoeken van familie en vrienden of als educatieve reis, om meer te leren over de (voor)ouderlijke cultuur. Het resultaat van deze bezoeken kan twee kanten op gaan: óf zij zijn er van verzekerd dat zij zich nooit thuis zullen voelen in het geboorte land van hun ouders, óf deze bezoeken kunnen bijdragen aan het vormen van de gedachte om voor langere tijd terug te keren (King en Christou, 2008)

Dat deze eerdere bezoeken bijdragen aan het besluit om permanent te verhuizen van Nederland naar Suriname, zou betekenen dat zij een invloed hebben gehad op de sociale context van het individu. De sociale context van een individu is dan op zulke wijze beïnvloed dat het uiteindelijk leidt tot het gaan denken aan migratie naar Suriname.

Beweegredenen

Behalve de rol van eerdere toeristische bezoeken aan Suriname, ga ik er van uit dat meerdere overwegingen een rol hebben gehad in het individuele besluit om te migreren.

Beweegredenen zijn letterlijk, de reden voor de beweging van een individu. In dit geval verplaatsen de emigranten en remigranten zich letterlijk 7.497 km van Amsterdam naar Paramaribo (Landenkompas, augustus 2011). Wat zijn de achterliggende redenen voor deze landsverhuizing?

Er zijn enkele onderzoeken bekend waarbij er is gekeken naar de mogelijke beweegredenen van remigranten. Dit onderzoek is veelal gericht op een groep individuen met een bepaalde herkomst. Over de beweegredenen van remigranten naar hun economisch minder sterke geboortelanden zijn er enkele onderzoeken gedaan.

Een onderzoek naar de terugkeer van Cyprioten vanuit Groot-Brittannië, laat zien dat de beweegredenen vooral van economische aard zijn (King en Thomson, 2008). Deze individuen besluiten te remigreren omdat de levensstandaard in Cyprus verbeterd is, of meer algemeen, dat de economische situatie is verbeterd. Een andere reden is dat in Groot-Brittannië, het gastland, voor hen de economische situatie is verminderd vanwege bijvoorbeeld het verval van de huizenmarkt (*ibid.*). Echter de economische situatie in Cyprus is niet beter dan die van het gastland. Dit geldt ook voor migratie vanuit Nederland naar Suriname. Zo liggen in Suriname de lonen over het algemeen veel lager dan in Nederland. Toch hebben remigranten maar ook emigranten besloten Nederland in te ruilen voor Suriname.

Uit een onderzoek naar de economische activiteiten van teruggekeerde Turken uit Duitsland, blijkt dat de mogelijkheid om als zelfstandige werkzaam te zijn of de mogelijkheid om niet werkzaam te hoeven zijn, bijdraagt aan het besluit om te remigreren. Verder speelt ook de meerwaarde van het spaargeld uit het gastland een rol (Dustmann en Kirchkamp, 2002). Met één Euro kan men meer kopen in Turkije dan in Duitsland. Hoewel deze landen armer lijken is het vaak toch eenvoudiger om met minder kapitaal een eigen onderneming op te zetten dan in het 'rijke' gastland (Dustmann en Kirchkamp, 2002). Dit zou kunnen gelden voor remigranten uit Nederland die naar Suriname gaan.

Naast economische redenen zijn er dus ook redenen van andere aard. Zo kan de economische situatie in een gastland ook op indirecte wijze invloed hebben op de beweging van remigranten. Uit een onderzoek onder tweede generatie migranten in Groot-Brittannië met hun herkomst in het Caribische gebied was dit onder geval. Er was sprake van een verhoogde werkloosheid in het gastland. De migranten en hun nakomelingen werden beschuldigd van het verslechteren van de situatie. De verminderde economische situatie leidde dus indirect tot grotere discriminatie en racisme naar deze groepen toe. Als reactie hierop gaan gedachten van migranten en hun nakomelingen steeds vaker naar hun land van herkomst (King en Christou, 2008). Maar er bleek meer aan de hand. Uit het onderzoek bleek ook dat de groep zich zelf nooit als een deel van de Britse gemeenschap heeft gevoeld. Herinneringen aan het land van herkomst werden door de ouders in leven gehouden middels verhalen en regelmatige bezoeken. Het gevolg hiervan was dat de nakomelingen van deze migranten zichzelf oriënteerden op het geboorteland van hun ouders wat een invloed heeft gehad op het vormen van hun beweegredenen voor migratie. Vaak speelde de voorafgaande terugkeer van familieleden ook een rol in het nemen van het besluit (*ibid.*). Uit onderzoek onder tweede generatie Jamaicanen in Groot-Brittannië (Reynolds, 2008), bleek ook dat belangrijke beweegredenen naast een economische oorsprong ook een sterke sociale oorsprong kunnen hebben. Bij deze groep was de belangrijkste beweegreden namelijk de aanwezigheid van oudere familie leden in Jamaica. Deze familieleden kunnen namelijk mee helpen met de opvoeding van de kinderen. Hierdoor kunnen beide ouders werken (*ibid.*). Het bleek belangrijk dat de oppas van de kinderen niet een kinderdagverblijf is, maar specifiek gedaan wordt door oudere familie leden. Zij kunnen dan een rol spelen in het bijbrengen van de culturele normen en waarden en op

deze wijze de kinderen een stuk cultuur meegeven.

Het besluit tot emigratie naar een armer land kan ook vanwege liefde gemaakt worden. In het programma 'Grenzeloos verliefd' van het Nederlandse televisie station Net5 is te zien hoe verschillende vrouwen besluiten hun leven in Nederland op te geven om een nieuw leven te starten met hun geliefde in het verre, vaak arme buitenland (Net5, 2011). Deze beelden geven echter wel de indruk dat het steeds vrouwen zijn die voor de liefde de oceaan oversteken.

Waarom laten remigranten sociale zekerheden, een goed inkomen en vrienden en familie achter om een nieuw leven te starten in een 'armer' buitenland? Uit voorgaande blijkt dat remigranten die teruggaan naar een land met een economisch minder stabiele situatie, te maken hebben met verschillende redenen. Mijn onderzoek is erop gericht een duidelijker beeld te krijgen van emigranten van Nederlandse afkomst en hun beweegredenen om naar Suriname te verhuizen.

3.2: De rationele keuze theorie

Om er achter te komen waarom (r)emigratie van Nederland naar Suriname heeft plaatsgevonden, maak ik gebruik van de rationele keuze theorie of 'rational choice theory'. Rationele keuze theorie is een benadering die het handelen van mensen beschrijft en daarbij er vanuit gaat dat alle acties van mensen in de kern rationeel zijn. Met andere woorden, mensen zetten de voordelen of 'plusjes' en nadelen of 'minnetjes' op een rij ten aanzien van een bepaalde actie en voordat zij besluiten deze te nemen (Scott, 2000). Besluitvorming en rationele keuzes gaan hand in hand. Binnen deze benadering worden de individuen gezien als zijnde gemotiveerd door hun verlangens en behoeftes (plusjes) in het uitdrukken van hun voorkeuren. Acties worden ondernomen binnen een kader van beperkingen (minnetjes) en zijn gebaseerd op de informatie die individuen ter beschikking hebben over de condities waaronder zij dan handelen. Als het niet mogelijk is om alles te bereiken wat ze willen, dan worden er keuzes gemaakt in relatie tot hun doelen en de manieren om deze te bereiken. In dit onderzoek is dat (r)emigratie van Nederland naar Suriname. Individuen anticiperen op de uitkomsten van alternatieve manieren om te handelen. Daarna 'calculeren' zij, welke keuze dan het beste voor hen zal zijn. Het (rationele) individu kiest dan het alternatief dat hem/haar de meeste voldoening zal opleveren (Heath 1976:3; Carling 1992:27; Coleman 1973 in Scott, 2000). Rationeel handelen, betekent dus dat het over het algemeen gaat om een bewust sociale individu dat meedoet aan opzettelijk gecalculerde strategieën, zoals een vakantie naar Suriname en migreren uit Nederland.

Dit menselijk gedrag is doelmatig (Skinner 1938, 1953, 1957 in Scott 2000). Enerzijds is het gevormd door beloningen of de belofte hiervan. Anderzijds hebben afstraffingen die zij zijn tegen gekomen gedurende hun leven en nog dagelijks tegen komen⁹ of het gevaar hierop bij gedragen aan de vorming van dit doelmatige gedrag. Dit doelmatig gedrag staat niet los van de sociale omgeving, want Mensen doen liever handelingen die leiden tot beloningen, zoals sociale goedkeuring, waardering, genegenheid en geld. En zij vermijden datgene waar zij voor worden

⁹ Voedsel vormt voor dieren een basis doel waar zij alles voor zouden doen. Menselijk handelen wordt gemotiveerd door een veel breder scala aan doelen en behoeftes. Het menselijk intellect en bewustzijn spelen hierbij de rol van het mogelijk maken van deze symbolische beloningen (Skinner 1938, 1953, 1957 in Scott 2000).

gestraft. Dit in de vorm van bijvoorbeeld sociale afkeuring, gevangenisstraf, pijn of een laag inkomen. Door bijvoorbeeld het vertonen van 'correct' gedrag, hoopt men zulke afstraffingen uit de weg te gaan en beloningen naar zich toe te trekken (Homans 1961 in Scott 2000).

Ik ga er dus vanuit dat personen, in dit geval Nederlanders die naar Suriname remigreren, in min of meerdere mate bewust, een lijst met persoonlijke voor- en nadelen gemaakt voordat zij daadwerkelijk het besluit namen om te (r)emigreren naar Suriname. Hierbij was na calculatie en anticipatie, de daadwerkelijke (r)emigratie het alternatief dat hen de meeste voldoening en beloning zou geven. In hoofdstuk vijf laat ik zien welke overwegingen (plusjes en minnetjes) zijn gemaakt, voordat Nederlanders daadwerkelijk verhuisden naar Suriname. Ook laat ik zien waarom deze stap voor hen het meest waardevolle alternatief was.

4. Onderzoeksmethodiek

4.1:Onderzoeksmethode en dataverzameling

Het doel van mijn onderzoek is om inzicht te krijgen in hoeverre eerdere toeristische bezoeken naar Suriname een doorslaggevende rol hebben gespeeld in het besluiten om te (r)emigreren.

Om dit inzicht te verkrijgen doe ik een casestudy onderzoek. Middels een casestudy kan een dieper inzicht verkregen worden in een of meerdere onderzoeksobjecten of processen, die gelimiteerd zijn in tijd en ruimte. Hierdoor kan er meer inzicht en begrip verschaft worden in een fenomeen (verschuren en Doorewaard, 1999). In dit onderzoek wil ik een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van de toeristische bezoeken gemaakt voor de verhuizing naar Suriname in de context van de (r)emigranten.

Het betreft in deze studie een 'single casestudy': Ik kijk naar Nederlanders die tien jaar dit onderzoek het besluit hebben genomen om te (r)emigreren naar Suriname. Deze (r)emigratie naar Suriname bestudeer ik zo gedetailleerd mogelijk.

Hierbij heb ik gebruik gemaakt van twee onderzoeksmethodes: literatuuronderzoek en diepte interviews.

Het literatuuronderzoek heb ik verricht om zodoende een algemeen beeld te krijgen van de achtergrond van deze (r)emigratie. Ook wil ik hiermee een beeld krijgen van eerder uitgevoerde studies naar beweegredenen van (r)emigranten.

Om een beeld te krijgen van wat de Surinaamse context en de Nederlandse context betekent voor de (r)emigrant (onderzoek persoon) en om erachter te komen welke (rationele) redenen van belang waren bij de (r)emigratie stap, heb ik gebruik gemaakt van een open, ongestructureerde diepte interview methode. Hierbij ging het erom dat ik het onderzoek zo weinig mogelijk probeerde te sturen, behalve op de hoofdlijnen van het onderzoek. De gebruikte hoofdlijnen zijn (r)emigratie, het waarom hiervan en de rol van eerdere bezoeken. Uiteindelijk wilde ik dat er een reeks aan onderwerpen ter sprake kwam, maar dan wel in de woorden van de (r)emigrant, met zijn/haar eigen definities, voorbeelden en ervaringen; dus met wat hij/zij als belangrijk aanduidt. "De subjectieve ervaringen, opinies en houdingen die daarbij loskomen, zijn beschreven in termen die de respondent belangrijk vindt" (Boeije, 2005: 65).

Voor de diepte interviews heb ik van mei tot en met augustus 2009 (r)emigranten geïnterviewd in Suriname. Ik ben van start gegaan met het interviewen van vrienden en kennissen in mijn persoonlijk netwerk. Deze groep bestaat uit werkzame (r)emigranten. Hierdoor heb ik gekozen voor werkende (r)emigranten als mijn onderzoek personen. Een andere mogelijkheid was ook geweest dat ik mij beperkt had tot gepensioneerde (r)emigranten naar Suriname. Beide groepen betrekken in mijn onderzoek zou voor mij binnen dit onderzoek niet haalbaar geweest zijn.

Door voornamelijk vrienden en familie te vertellen over mijn onderzoek, ben ik in contact gekomen met (r)emigranten binnen hun vrienden- en kennissenkring. Aan deze respondenten heb ik gevraagd of ook zij nog mensen kenden.

4.2 De aanpak van het onderzoek

Ik ben van start gegaan met het verkennend deel van de studie. Alvorens mij te storten op de interviews heb ik een vooronderzoek gedaan waarbij ik gebruik heb gemaakt van een verscheidenheid aan bronnen. De resultaten van dit verkennend gedeelte zijn vervolgens uitgewerkt in de hoofdstukken twee en drie van dit rapport, waarbij hoofdstuk twee de achtergrond van het onderzoek weergeeft en in hoofdstuk drie wordt het conceptueel en theoretisch kader neergezet. De tweede stap binnen dit onderzoek was het veldwerk. Tijdens het praktijk gedeelte heb ik ongestructureerde diepte interviews gehouden met eenentwintig uitgekozen emigranten en remigranten naar Suriname. In de laatste stap binnen het onderzoek, de analyse, heb ik de verkregen data geanalyseerd waarna ik de nodige conclusies heb getrokken.

4.3 Analyse

Door het interviewen van individuen die geëmigreerd of geremigreerd zijn naar Suriname, vanuit Nederland, en die daarbij ook nog werkzaam zijn in Suriname, heb ik geprobeerd en beeld te schetsen van de drijfveren die er toe hebben geleid dat zij dit besluit hebben genomen. Ik wilde hiermee het beeld schetsen vanuit het oogpunt van de individuele (r)emigrant. Vanuit welke context namen zij dit besluit, wat waren hun beweegredenen en in hoeverre heeft een eerder toeristisch bezoek een rol gespeeld in het vormen van dit besluit. In mijn analyse richt ik mij voornamelijk op het invullen van deze vragen. Ik ga van start met het schetsen van een beeld van de (r)emigrant, en hoe zijn/haar achtergrond in Nederland er uit zag. Dit echter zonder anonimiteitsafspraken te schenden. Vervolgens beschrijf ik de rol van eerdere bezoeken aan Suriname. Hierdoor wordt de context waarbinnen de beweegredenen gevormd zijn, duidelijker. Door te beschrijven wat deze bezoeken inhielden in de woorden van de (r)emigranten krijg ik hier een duidelijker beeld van en zo ook de rol die deze gespeeld hebben bij de (r)emigratie.

Vervolgens beschrijf ik in de woorden van de geïnterviewde de context waarbinnen de beweegredenen zich hebben gevormd.

Vanuit deze beschrijving stel ik een lijst samen waarin de zogenaamde 'plusjes en minnetjes' met betrekking tot de verhuizing naar Suriname voorkomen. Deze lijst had elk individu voor zichzelf bewust of onbewust voor vertrek gemaakt.

Als laats geef ik mijn resultaten met betrekking tot de invloed van eerdere bezoeken aan Suriname weer. Hierbij beschrijf ik vanuit het oogpunt van de (r)emigrant wat zij verstaan onder vakantie en in hoeverre Suriname als bestemming in dit plaatje past. Hiermee wil ik achterhalen of het bezoeken van vrienden en familie ook als vakantie wordt ervaren. Verder ga ik in op het aantal bezoeken aan Suriname voor de verhuizing naar Suriname en wat deze bezoeken inhielden.

Ten slotte beëindig ik mijn analyse in hoofdstuk zes, waar ik de onderzoeksvraag beantwoord en verdere conclusies beschrijf.

4.4 Een korte beschrijving van de (r)emigranten en hun achtergrond

In deze paragraaf introduceer ik de door mij geïnterviewde (r)emigranten en geef daarbij een korte impressie van hun Nederlandse achtergrond. In totaal heb ik 21 individuen geïnterviewd. Hiervan zijn er negen emigranten, drie tweede generatie remigranten en negen remigranten.

De leeftijd van de individuen ligt tussen de 30 jaar en de 75 jaar. Allen zijn werkzaam in Suriname. Omdat ik de geïnterviewde (r)emigranten anonimiteit heb beloofd maak ik gebruik van verzonnen initialen. De volgorde van de portretten heeft verder geen bijzondere betekenis. Uit de interviews blijkt dat alle respondenten in Nederland een hogere opleiding¹⁰ hebben genoten.

Als eerst introduceer ik de negen emigranten die als autochtone Nederlanders zijn geboren en getogen in Nederland. Dit is een gevarieerde groep mannen en vrouwen wier familie en vrienden nog in Nederland wonen. Het grootste deel had geen partner ten tijde van de emigratie stap. Zij hadden niet allemaal een vaste baan in Nederland.

Mevrouw E.V.: 50 jaar. Ten tijde van het interview woont zij al een jaar in Suriname. Via haar baan in Nederland, stond zij vaak in contact met Suriname. Het was de droom van haar en haar echtgenoot om uiteindelijk Nederland te verlaten en jaarlijks te overwinteren in Suriname en ‘overzomereren’ in Zuid-Frankrijk. Toen haar huwelijkspartner overleed besloot zij, om zich permanent te vestigen in haar geliefde Suriname.

Meneer H.S.: 30 jaar. Ten tijde van het interview woont hij al twee jaar in Suriname. De eerste helft van zijn leven heeft hij in Zuidoost Azië gewoond. In Nederland, samen met zijn huwelijkspartner, genoot hij een goed inkomen. Beide hebben familie leden en vrienden in Nederland wonen, waar zij ook lid van een kerk gemeenschap waren.

Meneer J.Q.: 30 jaar. Ten tijde van het interview woont hij al twee jaar in Suriname. De eerste helft van zijn leven heeft hij in Zuidoost Azië gewoond. In Nederland was hij net afgestudeerd en woonachtig bij zijn moeder. In Nederland kon hij geen baan vinden die bij zijn opleiding paste. Ten tijde van zijn emigratie had hij geen relatie.

Meneer L.O.: 40 jaar. Ten tijde van het interview woont hij vier jaar in Suriname. In Nederland had hij een goed betaalde baan en geen relatie. In Nederland woont ook zijn familie.

Mevrouw A.B.: 40 jaar. Ten tijde van het interview woont zij een half jaar in Suriname. In Nederland, waar haar vrienden en familie wonen, was zij zich aan het oriënteren op een vertrek naar een land in Afrika voor emigratie mogelijkheden.

Meneer K.L.: 35 jaar. Ten tijde van het interview woont hij vier jaar in Suriname. In Nederland leefde

¹⁰ Hoger beroeps onderwijs of hoger

hij samen met zijn vriendin die hier grotendeels nog woont. Beiden waren werkzaam in Nederland.

Meneer I.R.: 35 jaar. Ten tijde van het interview woont hij drie jaar in Suriname samen met zijn huwelijkspartner. In Nederland had hij geen vaste baan, maar wel mogelijkheden hiertoe. Van beiden wonen de familie en vrienden in Nederland, waar zij ook lid van een kerkgemeenschap waren.

Meneer O.P. : 40 jaar. Ten tijde van het interview woont hij zeven jaar in Suriname. In Nederland had hij een zeer goed inkomen en was lid van een kerk gemeenschap. Hier woont ook zijn familie.

Meneer Q.R.: 35 jaar. Ten tijde van het interview woont hij negen jaar in Suriname. In Nederland had hij mogelijkheden tot een goed inkomen en was lid van een kerkgemeenschap. Hier woont ook zijn familie.

De tweede groep individuen die ik hier introduceer, de tweede generatie remigranten uit Nederland, vormen een bijzondere groep. Helaas heb ik mij moeten beperken tot drie individuen. Ik was mij namelijk niet bewust (uit de literatuur) van deze groep remigranten en ben hen dus in Suriname voor het eerst tegengekomen. Het betreft drie jonge vrouwen van 30 jaar, waarvan beide ouders uit Suriname afkomstig zijn. Zij zelf zijn geboren en getogen in Nederland. In Suriname hebben zij familie leden wonen die alleen van vakanties vroeger kennen. Al de drie vrouwen hebben op abrupte wijze besloten te emigreren naar Suriname.

Mevrouw F.U.: 30 jaar. Ten tijde van het interview woont zij twee jaar in Suriname. In Nederland had zij geen stabiel onderkomen en had die behoefte ook niet. Naar eigen zeggen was haar goedbetaalde baan erg flexibel. Haar familie en vrienden zijn nog woonachtig in Nederland, behalve haar broer die ook geremigreerd is naar Suriname. Alvorens haar vertrek naar Suriname was haar relatie net uit.

Mevrouw G.T.: 30 jaar. Ten tijde van het interview woont zij twee jaar in Suriname. Eerder waren haar vrienden en vrienden van haar ouders ook teruggekeerd naar Suriname. In Nederland, waar haar ouders wonen, had zij een goed betaalde baan waar zij veel tijd aan kwijt was.

Mevrouw E.F.: 30 jaar. Ten tijde van het interview woont zij vier jaar in Suriname. In Nederland, waar haar ouders, familie en vrienden wonen, had zij een tijd lang een vaste baan met een goed inkomen. Hierna besloot zij te freelancen omdat zij graag iets anders wilde. Ook deze baan bood een goed inkomen. Zij had net een nieuwe auto gekocht en al een koopwoning in Nederland, voordat zij besloot te remigreren.

De laatste groep die ik heb geïnterviewd zijn de remigranten naar Suriname. Zij zijn in Suriname geboren en getogen en besloten om de voordelen van Nederland op te geven en zich te vestigen in hun geboorte land.

Meneer A.Z.: 40 jaar. Ten tijde van het interview woont hij vier jaar in Suriname. Gedurende tien jaar woonde hij in Nederland om een opleiding te volgen. Ten tijde van zijn vertrek woonde hij in een studentenhuis en had geen vaste baan. Zijn moeder woont in Suriname, maar in Nederland wonen zijn broer en zus. Een groot deel van zijn vrienden is ook naar Suriname verhuisd.

Meneer B.Y.: 30 jaar. Ten tijde van het interview woont hij twee jaar permanent in Suriname. Voor het volgen van ene opleiding vertrok hij tien jaar geleden naar Nederland. Na zijn studie heeft hij gedurende twee jaar een baan gehad, waarvoor hij vijf keer per jaar in Suriname moet zijn. Na zijn scheiding vertrok hij naar Suriname. Hier woont zijn familie, maar het grootste deel van zijn vrienden woont in Europa.

Mevrouw D.W.: 30 jaar. Ten tijde van het interview woont zij vijf jaar in Suriname. Voor het volgen van een opleiding vertrok zij tien jaar geleden naar Nederland. Hierna heeft zij voor een jaar in Nederland gewerkt, maar dit vond zij "*verschrikkelijk*". In Nederland woont haar broer en zijn gezin, en in Suriname haar moeder en eerder gemigreerde broer.

Mevrouw K.P.: 45 jaar. Ten tijde van het interview woont zij tien jaar in Suriname. Zij remigreerde samen met haar huwelijkspartner en kinderen. Voor het volgen van een opleiding vertrok ze naar Nederland, waar ze gedurende de twintig jaar bleef wonen en werken. In Suriname wonen haar ouders en schoonouders

Meneer N.M.: 75 jaar. Ten tijde van het interview woont hij vier jaar in Suriname. Op zijn 20ste vertrok hij naar Nederland voor studie en bleef er 30 jaar wonen en werken. Hier stichtte hij een gezin. In de tussentijd overleden zijn ouders die woonachtig waren in Suriname. Na zijn scheiding werkte hij buiten Europa, waar hij ook een gedeelte van de tijd woonde. Zijn kinderen en hun gezin wonen in Nederland.

Mevrouw C.D.: 30 jaar. Ten tijde van het interview woont zij twee jaar in Suriname. Voor het volgen van een opleiding vertrok zij tien jaar geleden naar Nederland, waarna zij een baan had met een goed inkomen. Haar ouders, broers en zussen wonen in Suriname en enkele vrienden waren al terug gemigreerd.

Meneer G.H.: 40 jaar. Ten tijde van het interview woont hij twee jaar in Suriname. Hij remigreerde samen met zijn vrouw en kinderen naar Suriname. Gedurende de twintig jaar woonde en werkte hij in Nederland. Hier had hij een zeer goed betaalde baan die veel tijd vergde. Verder was hij hier lid van een kerkgenootschap. Zijn ouders wonen in Suriname.

Mevrouw I.J.: 35 jaar. Ten tijde van het interview woont zij twee jaar in Nederland. Zij remigreerde samen met haar echtgenoot en kind. Voor het volgen van een opleiding vertrok zij tien jaar geleden naar Nederland. Hier had zij een goed betaalde baan. In Suriname woont haar schoonfamilie.

Mevrouw X.W.: 30 jaar. Ten tijde van het interview woont zij een jaar in Suriname. Gedurende zeventien jaar woonde zij samen met haar ouders in Nederland. Hier woonde en werkte zij. Ze

remigreerde een jaar geleden naar Suriname na zeventien jaar in Nederland te hebben gewoond.
Ook haar moeder keerde terug naar Suriname. Haar broers, zussen en vrienden wonen in Nederland.

Hoofdstuk 5: Resultaten

Graag inhoudelijke title. Indien niet, dan resultaten (uitwerking is niet juist)

5.1 Oriëntatie bezoek aan Suriname: “Wil ik hier wel wonen, kan ik hier wel werken?”

Het aantal bezoeken dat emigranten en de remigranten aan Suriname hebben gebracht verschilt uiteraard in aantal. De emigranten hadden veelal van te voren geen eerdere relatie met Suriname en de remigranten wel namelijk via hun (voor)ouders. Dit in het geval van de tweede generatie remigranten. Bij de remigranten is de relatie met Suriname ook vanwege hun opgroeien in Suriname, waardoor hun relatie met Suriname als sterker gezien zou kunnen worden.

Uit de interviews blijkt dat emigranten Suriname veel minder hebben bezocht dan remigranten. In tabel 2 heb ik aangegeven hoe vaak de emigranten (tabel 2a), de tweede generatie remigranten (2b) en de remigranten (2c), Suriname hebben bezocht alvorens de definitieve stap te nemen om er heen te verhuizen. Drie van de remigranten hadden Suriname meer dan tien keer bezocht. Voor meneer B.Y. was dit, omdat hij tijdens zijn studie periode Suriname twee keer per jaar bezocht waarna hij vervolgens gedurende twee jaar zo'n vijf keer per jaar Suriname bezocht. Ook mevrouw I.J. bezocht twee maal per jaar het land gedurende haar tienjarig verblijf in Nederland. Voor het grootste deel van de remigranten zou dit aantal onbetaalbaar zijn, omdat het gemiddeld 800 Euro kost om het land te bezoeken. Echter meneer B.Y. heeft een baan waarbij deze reizen betaald werden door het bedrijf van zijn familie. De reizen tijdens zijn studie werden op uitnodiging en kosten van zijn ouders gemaakt. Voor mevrouw I.J. werd dit reizen mogelijk gemaakt door haar echtgenoot die vanwege zijn baan bij de luchtvaart maatschappij, heel goedkoop aan tickets kon komen.

Ook mevrouw D.W. bezocht het land twee keer per jaar, gedurende de tien jaar dat zij in Nederland woonde. Door naast haar studie te werken spaarde zij specifiek voor deze tickets en wat handgeld. In het geval van meneer N.M. is het grote aantal keren dat hij Suriname heeft bezocht te verklaren door naar zijn leeftijd te kijken. Gedurende zijn dertig jaren verblijf, voor het overlijden van zijn ouders, bezocht hij Suriname jaarlijks. Dit is al meer dan 10 keren. Dit is nog wel te betalen. Als werkende student, en later ook als hij een baan heeft. Daarna heeft hij Suriname voor lange tijd niet bezocht. Kort voordat hij de gedachten tot remigratie kreeg is hij twee maal op vakantie geweest ter oriëntatie.

Van de geïnterviewde emigranten hadden twee individuen, meneer J.Q en meneer Q.R., het land nog nooit eerder bezocht. Een eerder bezoek aan Suriname, hetzij toeristisch, het zij voor een andere reden, heeft op hen dus geen invloed gehad.

Tabel 2a: Aantal keren dat het individu Suriname bezocht alvorens het besluit te nemen om te emigreren

Naam	Aantal keer Suriname bezocht voor emigratie
Mevrouw E.V	6
Meneer H.S.	1
Meneer J.Q.	0
Meneer L.O.	1
Mevrouw A.B.	1
Meneer K.L.	2
Meneer I.R.	1
Meneer O.P.	2
Meneer Q.R.	0

Tabel 2b: Aantal keren dat het individu Suriname bezocht alvorens het besluit te nemen om te emigreren

Naam	Aantal keer Suriname bezocht voor remigratie
Mevrouw F.U.	5
Mevrouw G.T.	6
Mevrouw E.F.	6

Tabel 2c: Aantal keren dat het individu Suriname bezocht alvorens het besluit te nemen om te remigreren

Naam	Aantal keer Suriname bezocht voor remigratie
Meneer A.Z.	5
Meneer B.Y.	>10
Mevrouw D.W.	>10
Mevrouw K.P.	7
Meneer N.M.	>10
Mevrouw C.D.	3
Meneer G.H.	2
Mevrouw I.J.	>10
Mevrouw X.W.	3

De eerdere bezoeken aan Suriname

Een eerder bezoek aan Suriname had verschillende doelen en verschillende invullingen. Meneer A.Z. bijvoorbeeld, bezocht Suriname vijf keer, waarbij hij elke keer bij zijn moeder logeerde. Eenmaal bezocht hij Suriname voor de begrafenis van zijn vader. Drie maal vierde hij zijn vakantie in

Suriname en de laatste keer was ter oriëntatie op een eventuele migratie. Hij bezocht tijdens een bezoek zijn familie en vrienden met wie hij vanuit Nederland goed contact had gehouden. Maar ook met het familiebedrijf had hij contact behouden en deze bezocht hij dan ook tijdens zijn bezoeken aan Suriname. Hij keek naar het zakelijke aspect en bedacht hoe het zou zijn als hij in Suriname of in het familiebedrijf zou werken. Na een vakantie was hij gemotiveerd om zo vlug mogelijk terug te keren naar Suriname: *“Vakantie in Suriname betekent voor mij ‘thuis zijn’, en na zo’n vakantie had ik weer een extra stimulans om mijn studie af te maken, zodat ik weer gauw terug kon komen”* (A.Z.).

Meneer B.Y. bezocht Suriname tijdens zijn studie in Nederland ongeveer twee keer per jaar gedurende ongeveer drie weken. Hij bezocht dan zijn ouders, trok het binnenland in en maakte uitstapjes met vrienden. Deze vrienden van vroeger studeerden ook in Nederland en zij kwamen ook rond dezelfde tijd naar Suriname. Deze tijd in Suriname beschouwde hij niet als een vakantie, zo blijkt uit het volgende citaat: *“En voor het echte vakantie gevoel, plande ik altijd ook nog een vakantie binnen de regio, bijvoorbeeld naar Miami, Aruba, Barbados. Mijn idee van vakantie is een rugzak pakken en ik zie wel waar het schip strand, en dat gevoel had ik niet in Suriname”*.

Uit interviews met (r)emigranten blijkt dat de meesten van hen, alvorens de definitieve keuze tot (r)emigratie te maken, eerst ter oriëntatie, Suriname hebben bezocht.

Vlak voordat meneer A.Z. remigreerde, bezocht hij Suriname nog eenmaal: *“om mij te oriënteren op het werk en ook om een contract te regelen, want ik moest wel aan het werk kunnen. Ik bekeek het bedrijfsleven en de mogelijkheden voor mezelf, ‘wat kan ik hier doen en kan ik ervan leven in Suriname?’”*

Mevrouw I.J. heeft een soortgelijk bezoek aan Suriname gebracht alvorens definitief te kiezen voor remigratie. Tijdens dit bezoek had zij meerdere sollicitatiegesprekken en keek zij ook rond, op zoek naar geschikte huisvesting.

Ook meneer N.M., bezocht ter oriëntatie zijn geboorteland. Hij had Suriname al vele jaren niet meer bezocht en er nog veel langer niet gewoond. Hij vertrok voor drie maanden naar Suriname, *“om te kijken of ik mij hier wel wil vestigen. Ik herkende alles nog wel, ja elk klein straatje”*.

Meneer B.Y. werkte na zijn studie voor het familiebedrijf vanuit Nederland. Hiervoor reisde hij op en neer tussen Suriname en Nederland, waarbij hij bij zijn ouders verbleef. *“Om de ene maand voor een maand, dus heel vaak”*. Zelf beschouwt hij dit als een oriëntatieperiode. Hij woonde steeds tijdelijk in Suriname en heeft hierbij een goede indruk gekregen van hoe het zou zijn om er te leven.

Ook bezoeken aan Suriname waar bij er geen intentie was om zich op Suriname te oriënteren, maar gericht op het doorbrengen van vakantie, kunnen bijdragen aan de oriëntatie in het land.

Mevrouw D.W. beschrijft haar vakanties naar Suriname die zij twee keer per jaar voor minimaal vier weken maakte als volgt: *“Ik spaarde naar deze vakanties toe. Samen met vrienden die ook mee kwamen vanuit Nederland bezocht ik familie en ging ik veel uit. Ik wist dat het vakantie was en ik daarom door iedereen vertroeteld werd. Vakantie in Suriname voelde als thuis. Ik vond het nooit leuk om terug te gaan. Het was altijd huilen bij vertrek, maar ik wist dat ik toch weer terug kwam”*.

Mevrouw F.U. die vanaf haar twintigste het land vier keer met vrienden bezocht, besloot de 5e keer iets langer te blijven: *“ik had vier maanden onbetaald verlof en besloot naar Suriname te gaan... ik*

ben gewoon niet teruggegaan. Ik woonde anti kraak en had voor vertrek mijn spullen al bij iemand opgeslagen”.

Een stage periode in Suriname kan ook de rol aannemen van een oriëntatiebezoek. Dit was het geval voor mevrouw G.T. die voor haar stage naar Suriname was: *“Ik heb bewust gekeken hoe het is om te wonen en werken in Suriname”.*

Evenzo liep mevrouw X.W. een jaar lang stage in Suriname *“om te zien hoe wonen en werken in Suriname is”.* Bij het bureau waar zij stage heeft gelopen, is zij na haar remigratie ook weer gaan werken. Tijdens haar stage is zij ook een relatie begonnen, waardoor zij na haar stage, Suriname twee keer per jaar, voor twee tot drie maanden bezocht om haar relatie te onderhouden. Deze relatie hield geen stand, maar een jaar hierna is zij toch geremigreerd.

Uit mijn onderzoek is dus gebleken dat gedurende een stage de (r)emigrant een goede indruk van Suriname krijgt. Hij/zij doet tevens sociale contacten op die bij vestiging in Suriname een rol spelen bij het vinden van werk. Hiernaast heeft bij vele remigranten de aanwezigheid van familie in Suriname een rol gespeeld tijdens hun bezoeken.

Mevrouw E.F. had Suriname meerdere malen bezocht als kind. Zij heeft hier fijne herinneringen van overgehouden die een rol speelde bij haar besluit voor emigratie naar Suriname: *“Als kind hilde ik, ik wilde niet terug naar Nederland”.* Deze eerdere bezoeken hebben positief bijgedragen aan haar besluit om te emigreren naar Suriname.

Voor emigranten kan een eenmalig bezoek aan Suriname al de rol van een oriëntatiebezoek hebben.

Mevrouw A.B. bezocht Suriname omdat vrienden van haar hier trouwden. Ze verbleef drie weken in Suriname die zij besteedde aan recreatieactiviteiten. Via haar eigen vrienden leerde zij andere Surinaamse mensen kennen. Naast het huwelijksfeest, maakte zij samen met deze vrienden trips door Paramaribo en omgeving. Kort hierna besloot zij te emigreren. Bij haar is er geen sprake van een bewuste oriëntatieperiode in Suriname. Wel had zij hiervoor echter besloten om zich te vestigen in de tropen. De sfeer die Suriname haar bood, beviel goed. Hoewel zij eerder verschillende Afrikaanse landen had bezocht en het haar plan was om naar dat continent te emigreren. Haar oriëntatie bezoek had zij dus al volbracht in andere tropisch landen.

Ook meneer L.O. bezocht Suriname eenmalig alvorens het besluit te nemen om te emigreren. Het was zijn intentie om zich te oriënteren in Suriname: *“Tijdens een werkvakantie van drie weken had ik de instelling dat als ik hier geld kan verdienen, en dat lukt dan blijf ik. Ik keek tijdens deze vakantie naar de werk mogelijkheden die er voor mij waren in Suriname”.* En net als mevrouw A.B.: *“Het was mijn droom om in de tropen te wonen”.*

Meneer I.R., die samen met zijn echtgenote Suriname eenmalig bezocht, besloot na dit bezoek te emigreren: *“Wij gingen voor drie weken naar Suriname om ons te oriënteren buiten Europa en om contacten te leggen”.* Zowel meneer L.O. als meneer I.R. hebben bewust tijdens hun vakantie naar opties gezocht om er te kunnen wonen en werken. Mevrouw A.B., meneer L.O. en meneer I.R. wilden buiten Nederland wonen en werken.

Voor enkele emigranten heeft een eerder bezoek aan Suriname geen oriënterende functie gehad.

Bijvoorbeeld Meneer H.S., die gedurende twee maanden vanuit zijn werk in Nederland, het land bezocht. Aan het einde van zijn verblijf bezocht zijn vrouw het land en genoten zij samen van een vakantie in Suriname. Maar zoals H.S. vermeldde: *"Eigenlijk trok Suriname mij helemaal niet, ik had geen klik. Ik was meer georiënteerd op Azië"*. Net als bij de emigranten die Suriname nooit eerder bezocht hadden, waren zijn beweegredenen niet afhankelijk van dit bezoek.

Voor de meeste geïnterviewden hebben eerdere bezoeken aan Suriname wel een invloed op het besluit uitgeoefend. Deze bezoeken hadden niet alleen vakantie vieren als doel, maar ook een stage en zakelijke bezoeken droegen speelden een rol. Door zich bewust of onbewust te oriënteren op een permanent verblijf in Suriname tijdens zo een verblijf, werd het besluit tot (r)emigratie beïnvloed. In sommige gevallen wordt het besluit tot (r)emigratie in Suriname zelf genomen en keert de persoon enkel terug om afscheid te nemen en om bijvoorbeeld de huur op te zeggen of om wat spullen op te halen. Verder zijn de eerdere bezoeken deel geworden van hun sociale omgeving, ze hebben een invloed gehad op de manier van denken van het individu en op die manier de vorming van de beweegredenen beïnvloed.

5.3 De context waarbinnen de beweegredenen zijn gevormd

In mijn onderzoek hebben de individuen om verschillende redenen voor Suriname gekozen. In deze paragraaf geef ik de redenen aan die de emigranten en remigranten tijdens de interviews hebben opgegeven. Ik heb deze redenen als volgt verdeeld: baan, liefde voor de medemens en liefde voor de tropen, niet op de plek in Nederland, vrije tijd, de band met Suriname en familie, vrienden en de liefde. Deze redenen zijn als belangrijkste genoemd tijdens de interviews.

Verder betrek ik hier ook de sociale omgeving waarbinnen deze beweegredenen gevormd zijn.

Vertrek naar Suriname vanwege een baan

Een baan is een hulpbron waar in de meeste landen competitie over bestaat. De geïnterviewden zeggen dat in Suriname een hoger opgeleide persoon juist genoeg keus in banen heeft. *"In Suriname geilen ze op een ir. titel (A.Z.)"* Uit mijn de interviews bleek dat de competitie om banen voor hoog opgeleiden in Suriname haast afwezig was. Elke (r)emigrant had binnen enkele maanden een baan en binnen een jaar een baan die beter bij hun wensen aansloot.

Meneer G.H. bijvoorbeeld had in Nederland een goed betaalde baan, waarbij hij veel reisde door Europa. Hierdoor had hij wel genoeg geld, maar te weinig tijd voor zijn gezin. Toen zijn vader een vacature naar hem opstuurde voor een baan in Suriname, heeft hij na een korte oriënterende vakantie in Suriname, hierop gereageerd. Hij gaf zijn hoogbetaalde baan op en samen met zijn gezin vertrok hij naar Suriname om voor de kerkgenootschap te gaan werken.

Meneer A.Z. die al meteen een functie binnen het familiebedrijf had merkte op dat hij in zijn eerste half jaar al een presentatie voor de minister van Planning en Ontwikkelingssamenwerking had gegeven: *" In Suriname kan je sneller doorstromen naar de top, in Nederland had ik als pas afgestudeerde deze kans nooit gekregen"*.

Meneer H.S., die geen klik met Suriname had, emigreerde om een andere reden: *"In de functie van werk zoeken was Suriname wel interessant"*.

En mevrouw I.J. vermeldde dat: *“Tijdens mijn laatste vakantie in Suriname ben ik op een aantal sollicitatiegesprekken gegaan. Ik had vanuit Nederland al brieven gestuurd en afspraken gemaakt. Ik wilde niet weg voordat ik een werk contract had; we moeten ook eten!”*

Voor meneer I.R. was de aanwezigheid van een baan in Suriname voor zijn echtgenote doorslaggevend: *“Mijn vrouw had al een werkplek waar zij zendelingen werk ging doen. Alles lag eraan of ik een baan vond of niet”*.

Meneer O.P. had via zijn werkgever in Nederland een goed betaalde baan in het filiaal in Suriname gevonden.

Ook voor mevrouw X.W. was het werken in Suriname, waar in zij gedurende haar stage periode al ervaring had gekregen een belangrijke reden voor vertrek naar Suriname: *“De werk sfeer is relaxt, in Nederland word je qua opleiding en werk in een hoekje gezet en je krijgt niet de ruimte om erbuiten te gaan. In Nederland kreeg ik de cliënten weinig te spreken, alleen als het om buitenlanders ging die niet goed te spreken waren. Je moet in je hoekje blijven en er zijn heel veel stappen voordat je naar de top gaat. Het werk voegde niet toe aan wat ik wilde in het leven, in Suriname wel”*.

Kortom, de aanwezigheid van een goed betaalde baan in Suriname is een reden die invloed heeft of zelfs doorslaggevend kan zijn, in het nemen van het besluit om te emigreren of remigreren naar Suriname. De afwezigheid van zo een baan of de aanwezigheid van competitie waarmee deze banen omringd zijn heeft bijgedragen aan de vorming van deze reden tot (r)emigratie.

Liefde voor de medemens en liefde voor de tropen

Onder enkele geïnterviewden was er een gevoel om de medemens te helpen of Suriname te helpen op bouwen. Verder wilden emigranten graag buiten Nederland wonen en werken en hadden enkelen een voorkeur voor een tropisch land.

“Ik wilde iets bijdragen in een land waar werk nog uitmaakt. Ik verveelde mij heel erg in Nederland. Ik woonde weer bij mijn ouders en wilde graag weg uit Nederland. Ik dacht dat het in de tropen leuker was. Als ik nu op vakantie ga naar Nederland mis ik mijn huis en vraag mij af hoe het met mijn plantjes gaat”, aldus meneer J.Q., die zonder eerder Suriname bezocht te hebben, vanuit zijn studentenstad reageerde op een *“nogal vage vacature”*.

Meneer Q.R., die voor zijn emigratie Suriname ook nooit eerder bezocht had, kwam ook via een vacature in contact met Suriname. *“Ik wilde eigenlijk naar Bolivia via zending, maar werd naar Suriname gestuurd. Ik wilde naar de tropen en heb hier mijn studie ook op aangepast. Ik ben hierheen gekomen, geïnspireerd door de Bijbel; als je broeder in nood is help je en hier zijn er nog voldoende mensen in nood”*.

Hoewel beide heren via een vacature het land zijn binnen gekomen, was dit meer het middel, dan hun eigenlijke reden voor emigratie naar Suriname. Die was namelijk het wonen en werken in een (tropisch) land, waarbij zij ook iets konden bijdragen aan hun medemens.

Meneer I.R. en zijn echtgenote wilden beiden graag buiten Nederland werken: *“Mijn vrouw en ik dachten misschien is Suriname wel een optie, wij kennen de taal”*. Hij vervolgde: *“Ik zit hier niet om financiële redenen, maar meer om de uitdaging. Ik vind het hier interessant en voel me als een pionier. Als ik ooit wegga uit Suriname ga ik niet terug naar Nederland, maar naar Afrika”*.

Meneer L.O kwam op een andere manier op de gedachte om naar Suriname te emigreren, en na een eerste bezoek van drie weken was hij verkocht: *“Nederland is een mooi land om te zien, voor vakantie, maar ik zou er niet willen wonen. Ik wilde graag naar een tropisch land. Ooit had ik een Surinaams vriendinnetje en zo kwam ik op het idee van Suriname”* (Meneer L.O.).

Meneer A.Z., mevrouw D.W. en Meneer N.M. gaven alle drie aan dat het helpen opbouwen van Suriname ook een van de redenen voor hun remigratie was. Echter niet als doorslaggevend, zoals bij de emigranten.

Ook remigranten hebben een liefde voor de tropen aangegeven, hoewel zij het niet zo noemden. Zij noemden de klimatologische omstandigheden van Suriname als een groot voordeel.

Kortom, het verlangen naar de tropen en het helpen van de medemens heeft voor enkele emigranten een doorslaggevende rol gespeeld in het besluit om te verhuizen naar Suriname. Voor de remigranten waren dit meer zogenoemde plusjes op hun lijst in het afwegen om te verhuizen naar Suriname. Voor hen was het niet de hoofd reden.

Verder heeft de aanwezigheid van de kerk in het leven van deze emigranten een invloed gehad op de vorming van deze beweegredenen. Het kan dat voor meneer J.Q. zijn verblijf in het buitenland op jonge leeftijd een invloed heeft gehad op de vorming van deze reden.

Niet op de plek in Nederland

Voor Mevrouw A.B. gold dat zij niet in Nederland wilde wonen en werken. Verder gaf zij ook duidelijk aan dat zij zich niet op haar gemak voelde in Nederland: *“Ik heb altijd het idee en gevoel gehad dat ik op mijn 40ste in Afrika zou wonen. Maar na een vakantie van drie weken in Suriname, in verband met een bruiloft, dacht ik meteen nou het wordt Suriname. Ik had altijd al het gevoel weg te willen gaan. Ik heb geen hekel aan Nederland, maar meer aan hoe de mensen in het leven staan”* (Mevrouw A.B.).

Mevrouw E.F. zei hetzelfde: *“Ik ben vrij impulsief hierheen gekomen. In Nederland kon ik mijn draai niet meer vinden. Ik had lang een vaste baan, toen ben ik een jaar gaan ‘freelancen’, maar ik was nog steeds op zoek naar wat ik wilde. Toen kreeg ik het idee -‘ik ga naar het buitenland, ik zie wel wat er gebeurd’- twee maanden later was ik hier”*.

Voor mevrouw E.V. had een specifieke gebeurtenis een invloed op haar besluit om te emigreren, maar uiteindelijk voelde ook zij zich niet op haar plek in Nederland.

“Na de aanslagen van 2001 vonden mijn man en ik de sfeer in Nederland te kil worden, het was harder geworden. Ons plan was dan ook om na ons pensioen in de zomer in Frankrijk te wonen en in de winter in Suriname. Na het overlijden van mijn echtgenoot ben ik voor drie maanden, vanuit het werk, naar Suriname geweest, maar toen ik terug in Nederland was ging het niet zo goed met mij, dus heb ik besloten om te emigreren naar Suriname”. Het besluit om te verhuizen uit Nederland werd samen met haar echtgenoot gemaakt, na de aanslagen van 2001, maar het besluit om te verhuizen naar Suriname, maakte zij na het overlijden van haar echtgenoot.

En voor meneer N.M. was het meer dan duidelijk; voor hem was in Nederland blijven geen optie meer, hij zei het volgende hierover: *“ik heb een hekel aan Nederlanders, ik vind hen achterbaks op zakelijk gebied”* en *“Ik heb mij in Nederland nooit thuis gevoeld”*

Mevrouw D.W. voelde zich als werkende ook niet op haar plek in Nederland. Zij vertelde het volgende over haar baan: *“Elke dag als ik na het werk thuis kwam moest ik erg huilen, vanwege de manier hoe ik op het werk behandeld werd. Ik kon het niet aan en heb het maar een jaar volgehouden”*.

Kortom, het zich niet thuis voelen binnen de Nederlandse samenleving heeft voor deze geïnterviewden als reden meegeteld in het nemen van hun besluit om uit Nederland te verhuizen en te gaan wonen in Suriname. Voor meneer N.M., mevrouw A.B. en mevrouw E.V. waren deze redenen doorslaggevend voor het verhuizen uit Nederland. De specifieke keuze voor Suriname is gebaseerd op ook nog andere redenen. Hun interactie met de Nederlandse samenleving heeft hun keuze tot (r)emigratie beïnvloed.

Vrije tijd

Het belang van voldoende vrije tijd kwam ook als beweegreden naar boven tijdens de interviews. Behalve dat de geïnterviewden deze behoefte duidelijk aangaven, kwam uit de manier waarop zij Suriname beschreven, ook naar boven waarom het land hen veel meer ontspanning biedt.

Mevrouw D.W. geeft het volgende aan: *“In Nederland word je geleefd. Hierdoor ervaart men dat het leven in Nederland in een te snel tempo gaat. Je hebt weinig tijd voor jezelf om de dingen te doen die je leuk vindt. Ik werkte van negen tot vier, daarna moest ik nog koken, opruimen en dan is de dag weer voorbij. Suriname is voor mij vrijheid, vrij zijn en nul regels”* In Suriname is zij zelfstandige ondernemer en bepaalt dus haar eigen werk tijden.

Ook anderen vinden de vrijheid in Suriname een grote plus:

“Voor mij is Suriname vrijheid, tegen over gehaast en groter en mooier. Het gevoel van vrijheid heb ik bijvoorbeeld als ik in de ochtend wakker word en op balkon in mijn pyjama met een kop thee ga zitten. Ik kies welzijn boven welvaart (G.T.)”.

“Ik voel mij thuis in Suriname, de sfeer is relaxed. Ik hou van de rust en de vrijheid, ik hoef niet buiten de stad te gaan om in de natuur te zijn ik heb mijn tuin en een groentetuin (X.W.)”.

“Suriname betekent voor mij vrijheid, vrijer bewegen, je wordt niet belemmerd door een muts, sjaal, handschoenen, en je hebt niet zoveel regels. Naar Suriname komen is vergelijkbaar met een druppel op een hete plaat: het moment dat je uit het vliegtuig stapt ben je net als een druppel op een hete plaat, je valt en wordt geabsorbeerd (A.Z.)”.

Kortom, de hoeveelheid aan vrije tijd wordt door remigranten als een grote plus punt gezien, omdat het toevoegt aan het welzijn in hun leven. Kortere werktijden en een langzamer tempo zijn hier deel van. Dit kan liggen aan de opvoeding die zij in Suriname hebben genoten.

De relatie met Suriname

Voor remigranten naar Suriname was de relatie die zij met Suriname hebben een belangrijke reden die bijdroeg aan hun besluit om te vertrekken naar Suriname.

Meneer B.Y. had een *“terug-gevoel”*: *“Ik wilde niet terug als ik met pensioen ga. Toen ik net in Nederland was had ik al een gevoel dat ik terug wilde”*.

En mevrouw K.P. verklaarde tijdens een interview dat: *“Vroeger, tijdens vakanties naar Suriname voelde het als weer thuis zijn. En mijn partner die als kind Suriname verlaten had wilde terug naar zijn geboorte land, punt”*.

Mevrouw G.T., die is geboren en getogen in Nederland, herinnerde zich haar de vakanties van vroeger nog goed: *“ Vakanties naar Suriname waren alsof ik thuis was, ik moest ook altijd huilen bij vertrek. het waren oma’s huis, de schommel en de hond”*. En als beweegreden gaf ze het volgende aan: *“Ik besloot in Suriname te blijven vanwege liefde in het land en liefde voor het land, de liefde in het land was vrij snel over”*.

Voor meneer N.M. was het al vroeg duidelijk: *“Toen ik voor de chiropractici in Duitsland revalidatie orthopedie ontwikkelde had ik in gedachten dat als ik iets ontwikkel, het geschikt moet zijn voor Suriname. Omdat ik ook veel in Tunesië heb gewerkt twijfelde ik nog om daarnaar toe te migreren. Maar ik ben geboren getogen in Suriname en ik ben nooit echt uit Suriname vertrokken. Toen ik als kind weggestuurd werd om te gaan studeren in Nederland is mijn ‘jéjé’¹¹ blijven hangen”*.

Deze beweegreden werd alleen genoemd door (tweede generatie) remigranten naar Suriname. Dus, het geboren en getogen zijn in Suriname is een belangrijke reden voor terugkeer. Voor de tweede generatie remigranten die immers geboren en getogen zijn in Nederland, hebben eerdere bezoeken aan het land, ook al waren zij toen nog kind, een grote rol gespeeld.

Verder bevindt zich een groot deel van de sociale omgeving (factoren, instituties en belangrijke personen) van de remigranten in Suriname waar zij zijn geboren en getogen. Voor de tweede generatie remigranten zijn de eerdere bezoeken een deel geworden van de sociale omgeving waarbinnen het besluit tot remigratie gemaakt is.

Familie, vrienden en de liefde

Voor enkele individuen was de aanwezigheid van familie en vrienden in Suriname ook een van de redenen die toevoegde bij hun uiteindelijke vertrek naar Suriname. Het ging hierbij om vrienden die zij tijdens een bezoek hebben leren kennen, maar ook om vrienden die zij vanuit hun jeugd of vanuit Suriname al kenden. De aanwezigheid van vrienden en familie geeft de geïnterviewde een gevoel van geborgenheid. Vooral remigranten hebben nog familie in Suriname wonen: *“Tijdens de laatste vakantie in Suriname, kwamen wij een vriend helpen verhuizen en zijn bedrijf helpen op zetten. Dit deden wij meer als een grap. Er was toen weinig werk in Nederland. Wij bleven wat langer en leerden nieuwe mensen kennen en het is gegroeid. Ik heb ook mensen bezocht die ik tijdens mijn stage heb leren kennen. Het heeft te maken met wat je hier kan doen. Ik vind het heel leuk in Nederland, maar mijn leven is nu hier”* (K.L.).

Voor meneer B.Y. was de aanwezigheid van zijn ouders een van de redenen voor zijn remigratie *“Mijn ouders worden ouder, nu zijn ze nog vitaal en kunnen ze nog leuke dingen doen”*.

Voor meneer A.Z en mevrouw D.W was de aanwezigheid van een ouder in Suriname een belangrijke reden voor remigratie. Beiden hebben hun vader verloren toen zij in Nederland studeerden.

Ook de wil van de liefdes partner weegt zwaar als het om de keuze gaat om te verhuizen naar Suriname. Dit was bijvoorbeeld het geval voor mevrouw K.P. *“Mijn partner wilde actief zijn in de Surinaamse politiek. Het zou ook ideaal zijn als de kinderen hier opgroeien. Ik heb mijn partner gevolgd”*. Tijdens het interview maakte zij duidelijk dat als het alleen aan haar lag, zij liever in

¹¹ ‘jéjé’ betekent ‘ziel’ in het SranangTongo

Nederland was blijven wonen.

Mevrouw I.J. gaf aan dat haar man graag naar Suriname wilde vanwege zijn ouders die hier wonen. Hij wil voor hen zorgen.

Anderen kozen voor het land van hun geliefde:

“Toen ik voor het eerst naar Suriname kwam vanuit het werk, heb ik mijn huidige vrouw ontmoet, tijdens een vrij weekend. Het zelfde jaar ben ik teruggegaan op vakantie en toen was de keuze of zij in Nederland of ik naar Suriname. Een relatie in Suriname is duurzamer en zij zag het ook niet zitten om in Nederland te wonen vanwege de klimatologische omstandigheden...Ik kreeg een goedbetaalde baan en heb uiteindelijk het jaar daarop de knoop doorgehakt” (O.P.).

“Ik ben voor de liefde teruggekomen. Ik heb Suriname tijdens mijn verblijf in Nederland drie keer bezocht. De tweede keer heb ik mijn partner ontmoet en de derde keer had ik al half besloten te komen. Suriname was voor mij vakantie en thuis. Ik wilde sowieso terug komen, maar niet binnen de komende tien jaar. Een deel van mijn vorming heeft hier plaatsgevonden. Maar ik ben volwassen geworden in Nederland. Ik was liever nog in Nederland gebleven” (C.D.).

Kortom, de aanwezigheid van een ouder of ouders blijkt een belangrijke reden voor remigratie naar Suriname te zijn. Twee remigranten hebben vanwege hun verblijf in Nederland, tijd met hun vader in Suriname gemist, die later overleed. Andere remigranten willen er graag voor hun ouder wordende ouders zijn. Wat de liefde betreft, blijkt dat beiden mannen en vrouwen kiezen voor migreren vanwege de liefde. De aanwezigheid of de wil van de partner, met zijn/haar eigen sociale context, weegt ook zwaar mee.

5.4 Suriname vs. Nederland

Met informatie uit de interviews heb ik tabel drie opgesteld. Hierin heb ik de plusjes en de minnetjes voor (r)emigratie naar Suriname verwerkt. De respondenten gaven deze op als hun behoeftes in Suriname (plusjes) die zij tegen hun behoeftes in Nederland (minnetjes) hebben opgewogen. Deze waren veelal onder de beweegredenen in de vorige paragraaf genoemd. Omdat voor enkele respondenten min punten aan Nederland ook als belangrijke overweging hebben meegeteld heb ik deze in de derde kolom aangegeven..

Een plus punt op de lijst zoals aangegeven door enkele (r)emigranten, is de sociale status die zij in Suriname verkregen.

Meneer A.Z. verklaarde het volgende over zijn sociale status in Suriname tegen over de status van een pas afgestudeerde, werkzoekende in Nederland: *“Ik heb assets hier: een positie als leidinggevende in een bedrijf, ik heb mijn achternaam mee, ik heb een Ir. Titel, ik heb grond en ik heb een sociaal netwerk binnen de samenleving. Ik moest bijvoorbeeld naar de bank en het was druk. Meestal wacht je langer dan een uur. Omdat ik iemand kende die daar werkte vanuit mijn middelbare school, hoefde ik niet te wachten en werd ik meteen geholpen”.*

Omdat Suriname uiteen relatief kleine gemeenschap bestaat, zijn zaken zoals de achternaam en

een sociaal netwerk van groot belang. Hier kom je mee vooruit Dit in tegenstelling tot Nederland waar men alleen door middel van hard werken vooruit komt (A.Z.).

Ook de volgende remigranten zagen hun sociale status in Suriname als plus punt:

“In Nederland ben je toch maar een allochtoon en dat zal ook zo blijven” (B.Y.).

“In Nederland ben je een nummer, hier niet. Je ent je burens en je bent gekend” (N.M.).

Voor emigranten gold het volgende:

“Mijn baas vroeg of ik opgevangen moest worden in het begin, maar ik had geen vangnet nodig. Ik regel het zelf wel. Drie gebieden waren voor mij belangrijk: zakelijk, privé en sociaalmaatschappelijk. Ik ben lid geworden van de vereniging waar ik in Nederland ook lid van was. En ook de kerkgenootschap waar ik lid van ben geworden is belangrijk. Veel leden in de vereniging zijn ook lid van mijn kerkgenootschap en op zakelijk gebied kom ik hen ook tegen, dus het gaat goed samen. Maar mijn echte vrienden zitten hier niet” (O.P.).

“Als wit-man met een opleiding is het makkelijk om hier Euro’s te verdienen” (I.R.).

De relatie die de respondenten met Nederland hadden was voor de meesten geen punt op hun lijst. Wel voor mevrouw C.D. die haar relatie met Nederland beschreef als de plek waar zij volwassen is geworden.

Opmerkelijk is wel dat voor de meeste geïnterviewde (r)emigranten hun relatie met Nederland veranderd is. Voorheen was Nederland het land waar zij woonden en/of ook geboren en getogen waren. Na hun (r)emigratie zijn zij Nederland gaan zien als een vakantie land of het land waar hun ouders, familie en vrienden wonen. Voor meneer I.R. is dit het geval: *“Een keer per jaar gaan wij op familie en vrienden bezoek naar Nederland. In het begin moesten wij steeds langs gaan bij iedereen, dat was te vermoeiend. Nu huren wij een huisje en iedereen komt ons opzoeken, dat is veel rustiger en relaxter”*.

Ook meneer J.Q. bezoekt jaarlijks zijn familie op.

Meneer O.P. bezoekt Nederland met zijn gezin om zijn familie en vrienden op te zoeken, *“maar ook om mijn kinderen kennis te laten maken met mijn geboorteland”*.

Mevrouw D.W., mevrouw X.W. meneer B.Y. mevrouw I.J. en mevrouw G.T. bezoeken Nederland nu graag omdat vrienden en/of familieleden daar wonen, maar ook omdat zij er goed kunnen *“shoppen”*.

Meneer A.Z. en mevrouw E.V zijn in Nederland voor een zakelijk bezoek geweest: *“Ik ga liever op vakantie in de regio. Vorig jaar bijvoorbeeld was ik voor het eerst naar Jamaica”* (A.Z.).

Ook voor meneer H.S. geldt dat hij liever op vakantie gaat in de regio: *“Ik heb mijn vrouw beloofd dat wij volgend jaar op vakantie gaan naar Barbados”*.

Meneer K.L., meneer N.M., mevrouw F.U. en mevrouw K.P. hebben het land niet meer bezocht. Voor mevrouw F.U. en mevrouw K.P. geldt dat zij de reis niet kunnen betalen, de anderen willen het bedrag niet neertellen voor een reis naar het Nederland dat zij hebben verlaten.

Mevrouw K.P. en mevrouw C.D. vinden de organisatie en de regels binnen de Nederlandse samenleving juist een plus punt: *“Hier moet je zoveel moeite doen om iets gedaan te krijgen, en mensen komen ook nooit op tijd op een afspraak. Zelfs bij de dokter heb ik een uur moeten wachten terwijl ik een afspraak had. Ik zeg er wel wat van, maar mensen vinden dat helemaal niet leuk*

hier''(C.D.).

Deze lijst had elke individu voor zichzelf gemaakt om de stap tot (r)emigratie te baseren op een goede overweging van hun belangrijkste (geanticiperde) opties. de keuze die zij hebben gemaakt is uiteindelijk voor hen zelf het beste geweest. De respondenten gaven geen van allen min punten aan voor de verhuizing naar Suriname. De grootste behoefte in Nederland wordt gevormd door ouders, vrienden en familie en de behoeftes in Suriname variëren nogal. Uiteindelijk zijn de respondenten allemaal permanent naar Suriname verhuisd. De behoeftes in Suriname met daarbij de beperkingen in Nederland, hebben het in de overwegingen gewonnen van hun behoeftes in Nederland. Hierdoor concludeer dat de (r)emigratie stap goed overwogen was en hen uiteindelijk het beste opleverde.

Tabel 3: Lijst met overwegingen van de (r)emigranten, in de vorm van behoeftes in Suriname en in Nederland met daarbij de beperkingen in Nederland.

(r)emigrant	Behoeftes in Suriname	Behoeftes in Nederland	Beperkingen in Nederland
A.Z.	Moeder, baan, band met Suriname, vrijheid, opbouwen Suriname		Regels, sociale status
B.Y.	Ouders, baan, sociale status	Vrienden en familie, winkels	Sociale status
D.W.	Band met Suriname, moeder, vrijheid, altruïsme	Familie, vrienden en winkels	Geleefd worden
K.P.	Partner, schoonfamilie	Luxe, organisatie	
N.M.	Band met Suriname	Familie	samenleving
C.D.	partner	Organisatie, baan	
G.H.	ontspanning, baan, ouders		Geleefd worden
I.J.	buiten leven, baan	Ouders , winkelen	
X.W.	baan, ontspanning	Vrienden, winkelen	
F.U.	Band met Suriname, ontspanning, broer	De grote stad	Ouders
G.T.	band met Suriname,	Ouders, vrienden en winkelen	Geleefd worden
E.F.	Haar plek vinden	Ouders, familie en vrienden	Samenleving
E.V.	Droom, samenleving, vrienden	Familie	Samenleving
H.S.	Baan		
J.Q.	Baan, tropen, altruïsme	Ouders en vrienden	Werkeloosheid en verveling
L.O.	Tropen, samenleving		
A.B.	Samenleving, tropen	familie	
K.L.	Vriendschap	Ouder, familie en vriendin	Werkeloosheid
I.R.	Uitdaging, Baan, sociale status	Ouders en vrienden	
O.P.	Baan, gezin	Ouders, vrienden	
Q.R.	Altruïsme, baan, gezin	Familie	

6. De conclusie

Recentelijk wordt ook Suriname gerekend tot een geliefd emigratieland. Dit is iets nieuws, omdat vooral rond de onafhankelijkheid, er veel Surinamers naar Nederland vertrokken zijn, waardoor Suriname vooral bekend was als een immigratieland. Tegenwoordig is er dus een stijging opgemerkt in het aantal Nederlanders dat Suriname kiest als permanente verblijfplaats. Opmerkelijk is dat er bij deze groep migranten sprake is van emigranten en remigranten naar Suriname. Het gaat dus tegenwoordig om emigratie van autochtone Nederlanders en remigratie van mensen met een Surinaamse achtergrond.

In dit onderzoek, waarbij emigratie en remigratie vanuit Nederland naar Suriname centraal staat, heb ik gekeken welke rol eerdere bezoeken aan Suriname hebben gespeeld bij het besluit om deze migratie stap te maken.

De belangrijkste beweegredenen om te (r)emigreren naar Suriname die de respondenten genoemd hebben zijn: een baan, liefde voor de medemens en liefde voor de tropen, niet op de plek in Nederland, meer vrije tijd, de relatie met Suriname en de aanwezigheid van familie, vrienden en/of een geliefde.

De aanwezigheid van een baan in Suriname is door en de emigranten en de (tweede generatie) remigranten als reden opgegeven. In sommige gevallen was deze reden zelfs doorslaggevend. Dit komt omdat in Suriname er een grote behoefte is aan hoog opgeleide werknemers en in Nederland is het voor deze groep moeilijk om een baan te vinden.

Uit liefde voor de medemens zijn er enkele emigranten verhuisd naar Suriname. Zij willen hier anderen helpen en er toe doen en deze reden was doorslaggevend voor hen om werk en woning te zoeken in een tropisch ('arm') land. Per toeval, onder invloed van een baan, werd het Suriname. Het zich niet thuis voelen binnen de Nederlandse samenleving heeft voor enkele geïnterviewde (r)emigranten als reden meegeteld in het nemen van hun besluit om uit Nederland te verhuizen en te gaan wonen in Suriname. In sommige gevallen waren deze redenen zelfs doorslaggevend voor het verhuizen uit Nederland.

De hoeveelheid aan vrije tijd die Suriname biedt, wordt specifiek door (tweede generatie) remigranten als een beweegreden genoemd. Het voegt namelijk toe aan het welzijn in hun leven. Kortere werktijden en een langzamer tempo zijn hier deel van.

De relatie met Suriname werd alleen door (tweede generatie) Surinamers als reden genoemd. Bij de vorming van deze beweegredenen hebben de sociale context en eerdere bezoeken een rol gespeeld. Tenslotte speelt de aanwezigheid van ouders, vrienden en een geliefde, een belangrijke rol bij de (r)emigratie naar Suriname. Ook woog het verlangen tot remigratie van de partner zwaar bij de overwegingen. Ook bij deze reden is er de rol van de sociale context en eerdere bezoeken opmerkelijk.

In sommige gevallen heeft individuele sociale context een rol gespeeld bij het vormen van de redenen tot (r)emigratie naar Suriname. De afwezigheid van een goede baan in Nederland, de snelheid van het leven, maar ook een opvoeding in Suriname zijn factoren die meehebben gespeeld in de vorming van de individuele beweegredenen. In sommige gevallen heeft de kerk als institutie

een rol gespeeld, maar ook de interactie met de Nederlandse samenleving heeft bij emigranten en remigranten een rol gespeeld bij het vormen van de beweegredenen. Andere personen die invloed hebben gehad, zijn ouders, vrienden en geliefden in Suriname.

Verder hebben eerdere bezoeken in de vorm van vakanties en stages ook gefungeerd als bepalende factor binnen de sociale context van het individu. De ervaringen die tijdens een stage zijn opgedaan hebben bijgedragen aan het vormen van de beweegredenen en in enkele gevallen hebben (r)emigranten een geliefde ontmoet tijdens zo een vakantie waardoor zij terugkeerden naar Suriname.

Uit de conclusies van het NIDI onderzoek (zie hoofdstuk één en twee), kwam naar voren dat de voornaamste beweegredenen voor een eventuele emigratie stap de kwaliteit van de Nederlandse samenleving is. Hierbij anticepeerde men dat deze beter zou zijn in het gastland. Over de eigen leef situatie in Nederland hadden deze mensen niets op aan te merken. Uit mijn onderzoek naar werkelijk ge(r)emigreerde Nederlanders, wordt de Nederlandse samenleving ook als reden tot migratie gegeven. Echter, dit is niet perse de voornaamste reden. Deze zijn zoals ik die genoemd heb, en daarbij zit dus ook de kwaliteit van de Nederlandse samenleving, maar de eigen leef en vooral werk situatie wordt als werkelijke beweegredenen opgegeven.

Verder werd uit het onderzoek van de NIDI ook geconcludeerd dat de potentiële emigranten verwachten dat de sociale voorzieningen slechter zullen zijn dan in Nederland. Uit mijn onderzoek zeiden de ge(r)emigreerden helemaal niets over de sociale voorzieningen die zij in Suriname anticepeerden. Het was blijkbaar niet noemenswaardig in hun overwegingen.

Als pluspunt gaven de potentiële emigranten uit het onderzoek van de NIDI aan dat de aanwezigheid van een sociaal netwerk in het gastland belangrijk is. In mijn onderzoek was dit ook een belangrijke beweegredenen, maar dan ging het specifiek om de aanwezigheid van ouders en familieleden in Suriname.

Wat betreft eerdere bezoeken aan het potentiële gastland, werd uit het onderzoek van de NIDI geconcludeerd dat bijna 90% van de Nederlanders het land al bezocht had waar zij van plan waren naartoe te emigreren. Uit mijn onderzoek bleek dat het aantal eerdere bezoeken verschilde. Vooral de emigranten hadden het land maar één á twee keer bezocht voor het besluit te nemen en enkele hadden het land zelfs nooit bezocht. Voor de remigranten was dit anders. De tweede generatie had het land als kind met de ouders bezocht en later met vrienden of koos het als stage plek. De remigranten, die in Suriname zijn geboren en getogen en er vaak nog familie hebben wonen, bezochten voor het grootste deel het land veel vaker dan de emigranten. Hoewel dit niet voor allemaal geldt.

Het NIDI is verder niet dieper ingegaan op deze rol van eerdere bezoeken op het vormen van de beweegredenen voor (r)emigratie. In dit onderzoek ben ik hier wel dieper op in gegaan.

Ik wilde weten 'in hoeverre een toeristisch bezoek aan Suriname doorslaggevend voor een individu is in het besluit om te (r)emigreren vanuit Nederland'.

Uit de interviews ben te weten gekomen dat het niet perse om toeristische bezoeken gaat, maar dat bezoeken met stage als doel en ook bezoeken met een zakelijk karakter een invloed hebben in de vorming van de beweegredenen en op die manier een invloed hebben gehad op het (r)emigratie

besluit. De doorslaggevende invloed wordt gevormd door de oriëntatie bezoeken aan Suriname. Het grootste deel van de door mij geïnterviewde (r)emigranten heeft zo een bezoek aan Suriname gemaakt alvorens het besluit te nemen om te (r)emigreren. In sommige gevallen bestonden de eerdere bezoeken aan Suriname slechts uit één bezoek: het oriëntatie bezoek. Tijdens dit bezoek keken zij naar de opties voor werk en woning en waren zij gericht ervaringen aan het opdoen die een idee zouden kunnen geven over het permanente verblijf in dit land.

Deze oriënterende rol van de eerdere bezoeken aan Suriname komt overeen met Duval's(2004) theorie. Hij beschrijft deze bezoeken, gemaakt door remigranten, als een oefening die eventuele terugkeer faciliteert. Hij ziet ze als een specifieke sociale oefening die migranten de kans geeft een band te behouden met hun land van herkomst. Deze bezoeken kunnen dan ene bijdrage leveren aan hun sociale re-integratie bij permanente terugkeer.

In mijn onderzoek worden deze oriënterende bezoeken als een sociale oefening ook gemaakt door autochtone Nederlanders die willen emigreren naar Suriname. Zij proberen hiermee onder andere een band te scheppen met Suriname als gastland.

7. Geleerde lessen en punten van aanbeveling

In dit onderzoek heb ik gebruik gemaakt van open ongestructureerde interviews. Ik de respondent in zijn antwoord niet wilde sturen omdat ik over het emigratie gedrag van Nederlanders alleen het onderzoek van de NIDI achter de hand had. Hierin wordt gekeken naar potentiële emigranten en niet naar werkelijk ge(r)emigreerden. Ik gebruikte de hoofdlijnen (r)emigratie, het waarom hiervan en de rol van eerdere bezoeken als richting voor het interview. Maar met een beetje meer structuur naast de gebruikte hoofdpunten had ik wellicht andere resultaten verkregen.

Sowieso bestaat bij het doen van een open interview het gevaar dat de respondenten sociaal geaccepteerde antwoorden geven. Hoewel ik de locatie voor het interview vrij liet, zodat zij in een zelf uitgekozen ontspannen omgeving zich vrijer zouden voelen in het antwoorden, heb ik toch het vermoeden dat dit niet genoeg was. In het geval waarbij bijvoorbeeld het opbouwen van Suriname als beweegreden werd gegeven door remigranten. Zij vermelden dat dit een belangrijke reden voor terug migratie was, maar ze gingen er tijdens het interview niet dieper op in.

Ik had dit kunnen oplossen door middel van door vragen. Maar dit heb ik helaas niet gedaan. In het vervolg moet ik hier beter op letten.

Om aan respondenten te komen heb ik gebruik gemaakt van mijn eigen sociale netwerk en die van mijn vrienden en zo voort. Ik was op zoek naar werkzame (r)emigranten in Suriname. Uiteindelijk kon ik het eigenschap 'hoog opgeleid' toevoegen aan de respondenten. Het is mogelijk dat het grootste deel van de werkzame (r)emigranten in Suriname hoog opgeleid zijn. Het kan ook dat deze uitkomst het resultaat is van de manier waarop ik respondenten heb geworven. Het sociale netwerk waar ik mee van start ging bestond uit hogeropgeleiden. Door steeds via-via te vragen naar respondenten is dit mogelijk. Ik moet er wel bij vermelden dat de respondenten elkaar niet allemaal kennen.

Verder ben ik ook respondenten tegengekomen die eerder dan tien jaar geleden zijn ge(r)emigreert. Omdat dit mijn onderzoek te breed zou maken heb ik deze resultaten niet verwerkt in mijn onderzoek. Maar het is wel erg interessant om het verschil in individuele sociale context, beweegredenen en de rol van eerdere bezoeken hierin te onderzoeken voor deze groep en dit dan te vergelijken met de 'nieuwe lading' (r)emigranten.

De opsplitsing naar tweede generatie remigranten heb ik later in mijn onderzoek gemaakt. Hierdoor had ik niet genoeg mogelijkheid om meer respondenten uit deze groep te werven. Het beeld dat ik van deze groep heb geschetst in dit onderzoek is gebaseerd op maar drie respondenten in tegenstelling het aantal emigranten en remigranten die ik heb geïnterviewd. Hoewel de resultaten voor deze drie respondenten in bepaalde mate met elkaar overeen komt, zou een groter aantal respondenten beter geweest zijn.

Uiteindelijk heb ik een duidelijk beeld kunnen schetsen van de (r)emigratie van werkzame hoogopgeleide Nederlanders naar Suriname. Met de toch wel verschillende uitkomsten laat deze vorm van interviewen zien dat elk individu uniek is en niet op de juiste wijze vertegenwoordigd zou zijn bij bijvoorbeeld een gesloten interview.

Ik heb voor de analyse van de resultaten gekozen voor de rationele keuze theorie. Een punt van

discussie bij deze theorie is dat een individu pas een gecalculeerde keuze kan maken voor die handeling waar hij/zij de meeste vruchten van plukt, als het individu bewust is van alle mogelijke keuzes die tot zijn/haar beschikking heeft. Dit was niet het geval bij de (r)emigranten en is volgens mij zelden het geval, omdat het onmogelijk lijkt om bewust te zijn van alle beschikbare opties. Dus hoewel dit op papier een ideale situatie lijkt is dit in de realiteit niet het geval. De emigrant die graag in de tropen wil wonen zou bijvoorbeeld dus ter oriëntatie in elk tropisch land drie weken moeten doorbrengen om zodoende een goed gecalculeerde keuze te maken. Volgens mij zijn bij het calculeren van een handeling alleen de belangrijkste opties betrokken. Deze heb ik dan ook opgenomen in dit verslag.

Ik had een beter beeld willen krijgen van de relatie die remigranten en tweede generatie remigranten met Suriname hebben. Mijn theoretische voorbereiding was hierin beperkend. Ik had mij dan namelijk ook moeten verdiepen in concepten als culturele identiteit, waardoor ik gerichter had kunnen doorvragen tijdens de interviews. Aan de andere kant zou dit onderwerp misschien wel te groot zijn geweest ook te nemen in dit onderzoek. Wellicht is het interessant om in verder onderzoek te kijken naar de rol die culturele identiteit speelt in het maken van de keuze om te remigreren naar Suriname en hoe deze zich uit in eerdere bezoeken.

Literatuur

ABS, 2003 - 2007 Archief Algemeen Bureau voor de Statistiek in Suriname: "demografische data Suriname", CBB, Afdeling Demografische Statistieken

E. Barnett en M. Casper 2001. "A Definition of Social Environment" in American Journal of Public Health, Vol. 91, No. 3 Pp. 465

Beer, J. de, 2009 "*Immigratie en werkloosheid in Nederland*" uit Demos: Bulletin over bevolking en samenleving, Vol.25, No. 9

Bekke S. ter; Dalen, H.P. van; Henkens, K. 2005 "*Emigratie van Nederlanders: geprikkeld door bevolkingsdruk*" uit Demos: Bulletin over bevolking en samenleving uitgegeven door het NIDI Nederlands Interuniversitair Demografisch Instituut, Vol. 21, No.4, Pp. 25–28

Boeije, H. (2005). "Analyseren in kwalitatief onderzoek: denken en doen" Amsterdam: Boom Onderwijs

Centraal Bureau voor de Statistiek - CBS, maart 2004 "*Bevolkingsprognose*" 22-03-2004 op www.cbs.nl

CBS, 2008 - Niet in StatLine gepubliceerd -Maatwerk

CBS, oktober 2009 "*Bestedingen aan buitenlandse vakanties fors toegenomen*" 28-10-2009

Dagblad Suriname, maart 2007 "*Eugene Dongen: geen menselijke behandeling voor Surinamers uit Nederland*" 21-03-2007 door N. de Bruijn www.dbsuriname.com

Dagblad Suriname, juni 2007 "*Toerisme sector krijgt 1,5 miljoen euro van EU*" 28-07-2007 door Z. Azizahamad. www.dbsuriname.com

Dalen H.P., van; Henkens K.; Nicolaas H., 2008 "*Emigratie: de spiegel van Hollands ongenoegen*" Bevolkingstrends, 1e kwartaal 2008 Centraal Bureau voor de Statistiek

De ware Tijd, maart 2006 "*Suriname blijft in trek bij toeristen*" 04-03-2006

Dustmann C.; Kirchkamp O., 2002 "*The optimal Migration duration and Activity Choice after Re-migration*", Journal of development Economics, Vol. 67 Pp. 351-372.

Duval,D.T., 2004 "*Linking return visits and return migration among commonwealth Eastern Caribbean migrants in Toronto*", Global Network Vol. 4 No. 1 Pp. 51-67

Earle L.; Earle T., 1999 "*Social context theory*" South Pacific Journal of Psychology Vol.11 No. 2 Pp.1-12

EVD, december 2009 "*Suriname: toerisme, recreatie en horeca*", EVD-informatie 22-12-2009,

No.92526 www.evd.nl

Gon Netscher, A.d. van der (1873) "*Emigratie uit Nederland*"

Graaf, A. de, 2009 "*Ongeveer 700duizend Nederlanders hebben emigratieplannen*" 19-08-2009
CBS Webmagazine www.cbs.nl

International Organisation for Migration, IOM juni 2010 "*Facts and figures*" www.iom.int

King,R. 2002 "*Towards a new map of European migration*" International Journal of population
geography Special issue: European Migration: Flows, Structures and Regulation Vol.8 No.2 Pp. 89-
106

King R.; Christou A., 2008 "*Cultural geographies of counter-diasporic migration: the second
generation returns 'home'*", Sussex Migration Working Paper No 45, University of Sussex.

Koninklijke Bibliotheek - Nationale bibliotheek van Nederland "*Dossier afschaffing slavernij
(1863)*" bekeken 13-06-2007 www.kb.nl

Koninkrijk der Nederlanden, 1975. "De toescheidingsovereenkomst zoals deze in het Tractenblad is
gepubliceerd" Tractatenblad van het Koninkrijk de Nederlanden. Jaargang 1975. Nr. 132.

Nicolaas, H., 2004 "*Helpt van de emigranten komt weer terug*" Webmagazine op 23-08-2004 op
www.cbs.nl

Nicolaas H. en Sprangers A., 2005 "*Nederlanders over de grens*" Demos: Bulletin over bevolking
en samenleving, Vol. 21(2005) Nummer 4 p 28-30

Oostindie, G. 1998 "*De 'Nederlandse' Caraïben en Nederland*" KITLV Uitgeverij, Leiden.

*Republiek Suriname, 2006 Meerjarenontwikkelingsplan 2006 - 2011 Suriname: Strategie voor
duurzame ontwikkeling*", uitgegeven door de Regering van de Republiek Suriname

Ronde, K. 2008 "Migratie" op www.kennislink.nl publicatie 1-07-2008

Scott, J., 2000 "*Rational Choice Theory*", in: Understanding Contemporary Society: Theories of the
present, ed. by G. Browning, A. Halcli, and F. Webster Sage Publications 2000.

Schapendonk-Maas,H., 2000, "*jonge tweedegeneratie allochtonen*" in INDEX No. 9 - oktober
2000 blz. 27, Centraal Bureau voor Statistiek.

De Sociale verzekeringsbank,-SVB, 2007 "*cijfers bij migratie en sociale zekerheid*"

TourPress Holland, januari 2005 "*Go Suriname Travelgroup en reisorganisaties bundelen
krachten*" Publicatie op 14-01-2005 door de Vereniging van toeristische journalisten en

persvoorlichters www.tourpress.nl

Verschuren, P and Doorewaard, H 1999, '*Designing a Research Project*'. LEMMA, Utrecht, The Netherlands.

WWW

www.agisweb.nl Agis zorgverzekeringen geraadpleegt op 09 april 2010. www.dbsuriname.com Dagblad Suriname "waar de krant lezen nog leuk is!" www.dwtonline.com De Ware Tijd "Voor het laatste nieuws uit Suriname"

www.faru.nl november 2009

www.landenkompas.nl augustus 2011 "landenkompas – reisinformatie over alle Landen en Eilanden"

www.nationaalacrhief.nl 'Historische Database Suriname: vrij in Suriname' bekeken in mei, 2010

www.net5.nl

www.ondernemenoverdegrens.nl International Entrepreneurship (InEnt) April, 2010

www.otra.insuriname.nl "spreek je Moerstaal.nl" OTRA (Ondersteunings Team Remigranten Aangelegenheden). April, 2010.

www.stichtingbrasa.nl April, 2010 - nieuws bericht 25-11-2008 "Agis opent kantoor in Paramaribo"

www.stichting-stanvaste.com geraadpleegd in augustus 2011

www.suriname-tourism.net Stichting Toerisme Suriname STS juni, 2011

www.radiostanvaste.com, geraadpleegd in augustus 2011

